

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Pigtraad-Gestapofangen

Nr. 1
Februar
1989

Kammeraternes Hjælpefonds feriehjem ved Flensborg fjord. Når vintersneen breder sit tæppe over feriehjemmet, forskønnes idyllen.

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henveldelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Slossevej 19, 4894 Øster Ulslev. 03 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lundeberg, Hesselager. 09 25 14 77. (Der er 7 senge). Feriehjemmets adresse er: Flejmosen 4, Østerby, 6470 Syd-Als, Als. 04 46 53 42.

Tilsynsførende: fru Karin Boysen, Østerbyvej 46, Østerby, 6470 Syd-Als, tlf. 04 46 51 75.

Medlemmer: Iflg. fundatsen paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Kontorchef, cand. jur. Hans Andersen.

Slossevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. 03 86 55 59.

Næstformand: Civilingeniør Mogens Dyre,

Hestehavevej 3, Sjellerupskov, 6430 Nordborg. Tlf. 04 45 86 22.

Kasserer: Skræddermester Povl Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre. Tlf. 02 91 13 72.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg. Tlf. 06 81 07 09.

Overlærer preben Feddersen, Caroline Amalievej 11, Lundeberg, 5874 Hesselager. Tlf. 09 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Kontorchef Niels Christian Andersen
Volmersvej 5, 6330 Padborg
Tlf. 04 67 31 53

Læge Axel Jørgensen
Duebrodrevej 14, 9000 Aalborg
Tlf. 08 10 15 80

Overbetjent Ejler Mortensen
Nørregade 6, 6440 Augustenborg
Tlf. 04 47 17 04

Sektionschef Hans Bøjlund
Skovparken 7, 6000 Kolding
Tlf. 05 52 96 11

Oberst K. Kjeldsen
Tingagerhjemmet, 5750 Ringe
Tlf. 09 62 31 63

Redaktør Johs. Rasmussen
Ømkulevej 9, 7100 Vejle
Tlf. 05 82 65 72

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Holballe 3, 6473 Tandslet
Tlf. 04 44 76 04

Tandtekniker Leo Kæraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. 06 27 04 28

Provst Poul Riis
Hostrupsgade 9, 4200 Slagelse
Tlf. 03 53 35 34

Direktør G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. 07 12 11 84

Herreekviperingshandler
Carl Otto Larsen,
Lærkevej 6, 6440 Augustenborg.
Tlf. 04 47 11 60

Maskinmester H.P. Skjoldborg
Skovbrinken 9, 6400 Sønderborg
Tlf. 04 42 57 07

Direktør Bernth Johannesson
Jacobys Allé 16, 2.th.,
1806 Frederiksberg C
Tlf. 01 31 86 86

General Fl. B. Larsen
Lundsgårdsvej 16, 4180 Sorø
Tlf. 03 63 59 20

Solveig Skjøtt
Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose
Tlf. 02 48 56 74

Forvalter Axel Lauritzen
Lundtofteparken 42, 2.tv., 2800 Lyngby
tlf. 02 88 12 42

Fangesammenslutningens Rekreattionsfond

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos formanden: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 4.000.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det på påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Neuengamme Foreningens Rekreations- & Hjælpekasse til fordel for Frihedskampens Ofre

Adresse: c/o Frihedsfondens kontor, Frederiksberg Bredgade 13, 2000 Frederiksberg.

Midlerne fra salg af frimærke med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i anledning af 40 års dagen – 4. maj 1985, uddeles til rekreations formål eller -hjælp i særlige trangstifælde. Beløb kan søges af danske statsborgere, der er – eller vil kunne anerkendes – i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre § 1a.

Anmodning om ansøgningsskema sendes til ovenstående adresse.

Bladet

Pigtraad - Gestapofangen

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november).

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Poul Nielsen,
Bavnebjergspark 6,
3520 Farum
02 95 22 08
Giro 9 31 54 54

Årsabonnement 60,- kr.
Udenfor Skandinavien betales
et portotillæg på 30,- kr.

Eventuelle fejl i besørgelsen af
bladet rettes hurtigst muligt
ved henvendelse til udleve-
ringspostkontoret.

REDAKTION

Johs. Fosmark
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1
8600 Silkeborg
06 81 07 09

Villy Mørk Jensen
Sjorringvigvej 6, Sjorring
7700 Thisted
07 97 12 71

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDE I BLADET:

Juleaften i Ryvangen	3
To fra Luxembourg gennem det besatte Danmark	5
Runde dage	8
Af dagens post	9
Den danske stue i Ravensbrück indviet	10
Hvor dansk og tysk mødes	12
8 dage i Israel	13
Fra redaktionen	15
Naziaktioner o.l.	15-18
Nazitolken »skiftede heste« ...	18
Foreningerne	19-24
Mindeord	24
Bøger	27

De følgende numre af vort blad
udkommer 15/4 og 15/6 1989.
Stof må være redaktionen i hæn-
de senest 4 uger før de nævnte
dage.

Pigtraad - Gestapofangen

NR. 1

FEBRUAR 1989

44. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpesfond og Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben · Dachau-klubben · landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen Gestapo-Fangerne · Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen · Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen · Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Ravensbrück-gruppen · Sachsenhausen-foreningen · Stutthof-foreningen · Theresienstadt-foreningen

Juleaften i Mindelunden i Ryvangen

Vi afgav løfter: »I skal aldrig blive glemte« og »Aldrig mere en 9. april«, sagde Robert Pedersen.

Trods et forfærdeligt vejr samledes en stor flok ved hovedmonumentet i Mindelunden, for mange føler, at det ikke rigtig har været juleaften, hvis de ikke har været i Mindelunden.

Der indledtes præcis kl. 16 med, at Hjemmeværnet tændte lysene på gravene, og derefter kom spejderne med blomster.

Så bød formanden for landsforeningen Gestapofangerne, Axel Lauritzen, velkommen:

- Vi tænker denne aften på lejrenes ofre, der ligger begravet ved rotunden. Vi tænker på alle dem, der ikke kom hjem, men hvis navne står skrevet på mindemuren.

Vi tænker på dem, der ligger begravet her, hvor vi står. De blev skudt efter ordre fra ledende nazister, som var uden moralske begreber om al menneskelig rejning.

Et ære være deres minde.

Studentersangforeningen sang: Alle træer står så stille, hvorefter tidligere folketingsmand og modstandsmand Robert Pedersen stærkt grebet holdt juletalet.

Han sagde:

- Det folk, der ikke har no-

get gods fra fortiden, har heller ikke nogen fragt til fremtiden.

Lad det være mottoet for Landsforeningen Gestapofangerne 40. højtidstid i Ryvangen.

Færre og færre af deltagerne har selv oplevet de temmelig tunge besættelsesår, men det store fremmøde bekræfter vore børns og børnebørns taknemlighed overfor dem, der betalte for Danmarks frihed med deres liv. Mange har fået en mindeplade her, andre forsvandt i nazisternes udryddelseslejr, søfolk i allieret tjeneste gik ned med deres skibe, og spredt over det ganske land findes enkle kors over danske, der aldrig fik oplevet »Stemmen fra London«, som bragte glædesbudskabet om fred den 4. maj 1945.

Måtte den smukke juleskik leve videre, thi det folk, der glemmer sin historie, mister sin substans.

Mange af mine bedste ungdomsminder knytter sig til fodbold- og håndboldbanerne i Ryparken 500 m herfra, sorgløst og lykkeligt uvidende om de skændselsgerninger, der her fandt sted i besættelsens sidste år. Så meget desto stærkere virkede det at stå æresvagt ved grav nr. 59, da biskop H. Fuglsang-Damgaard i august indviede Ry-

vangen med ordene fra Børgernes Bog: »Drag dine sko af, thi det sted du står på, er hellig jord.«

Hver navneplade dækker sin historie, men fælles for alle vore henrettede landsmænd var troen på et Danmark i fred og frihed. Vi, der overlevede besættelsen, afgav to løfter: »I skal aldrig blive glemte« og »Aldrig mere en 9. april«.

Som borgere i et lille land kan vi kun holde løfterne ved at leve op til de forpligtelser, som en verden i samarbejde stiller os.

Historisk må vi vedstå vor gæld til de unge mænd fra Ukraines sletter, fra minerne i Wales, fra det pulserende New York, fra Frankrig og Polen, fra Norge og Jugoslavien, fra samtlige allierede, der betalte den dyreste pris for et Europa, frigjort fra nazismen, fri for nød og trængsler, for et Europa i fredelig sameksistens.

Aktuelt kan vi holde vore løfter ved at gøre vort til, at danskerne forbliver troværdige partnere i international sammenhæng:

Vore nordiske broderfolk skal kunne forvente vor positive medvirken i Nordisk Råd. Alle bør kunne regne med os i FN, ligesom vor accept af medlemsskabet af de europæiske fællesskaber og NATO stiller krav til vor loyalitet og troværdighed.

Den 24. december 1988 kan vi gøre en mere positiv status over det mellemfolkelige samarbejde end ved nogen tidligere mindehøjtidelighed i Ryvangen. Snart er det år til ende, hvor den første virkelige nedrustningsaftale siden 1945 så dagens lys.

Det store Amerika og den magtfulde Sovjetunion - de to lande, som vi knyttede vore forhåbninger til under 2. verdenskrig - er slået ind på afrustningens og samarbejdets vej. Deres ressourcer kan i stigende grad blive brugt til bekæmpelse af Jordens fattigdom og nød i stedet for at blive anvendt til mistroisk oprustning.

Den spæde indflydelse, vi har, skal bruges til at cemen-

Vort nye bladformat

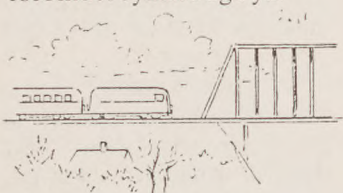
Hermed foreligger vort blad i et nyt format, det meget gængse A4-format. Det sker af praktiske grunde.

Spalterne er gjort lidt smallere, og det skulle fremme letlæseligheden. Desuden giver det nye format en større fleksibilitet med hensyn til omrydningen, idet det giver øgede muligheder for valg af størrelsen på overskrifter samt illustrationer.

Bladets redaktionelle linie er uændret.

holdt sig altid i vores nærhed. Så kom hurtigtoget.

Toget var nærmest fyldt. Civilister og soldater sad mellem hinanden, hvilket var udmærket for os. Der ville vi ikke virke påfaldende. Turen gik over jernbanebroen, der forbinder Jylland og Fyn.

Turen gik over jernbanebroen

Det var allerede mørkt, da vi ankom til Odense, hovedstaden på øen Fyn. Vi var overraskede over, at alt forløb så glat. Vi kom ud fra baggården uden at blive kontrollerede. Jørgen sagde: »Jeg skal hen til en bekendt, gå med.« Denne bekendte var en ung pige, og Jos lagde mærke til, at hun gav Jørgen instruktioner. Det begyndte at gå op for os, at vores rejse blev nøje planlagt og overvåget.

Der var endnu livlig trafik i gaderne. Der var også mørklægning, dog ikke så akkurat som derhjemme. Vi blev glade, da Jørgen tilkaldte en taxi, for vi kunne dårligt nok stå på benene. Det havde været en lang og sindsbevægende dag. Vi kørte ud af byen til en landsby. For at kunne betale taxien måtte Jørgen skrabe sine sidste penge sammen. Han førte os til et smukt hus.

For første gang i en rigtig seng

Vi var ventede og blev meget venligt modtaget. Denne aften blev en oplevelse for os. For første gang i to måneder fik vi et førsteklases varmt måltid, hvortil der også var rigeligt øl. Aldrig i vores liv havde det smagt os så godt. Og vi kunne sove i en seng helt til næste morgen.

2. november

Tidligt næste morgen var vi igen flygtninge. Vi takkede hjerteligt denne danske familie, som havde risikeret meget for os, og tog tilbage til baggården med en taxi. Da Jørgen betalte, havde han igen

Kontrol i Nyborg

penge på sig. Vi tog hurtigtoget til Nyborg. Der var ikke mange rejsende, og vi kunne nemt holde os lidt af sides. Vi nåede havnen uden forstyrrelser, men dér blev det farligt for os.

Gennem kontrolslusen i Nyborg

De rejsende skulle passere en af de fire kontrolsluser for at komme om bord på færgen til Korsør på Sjælland. Derinde blev hver enkelt gennemsoget. I de tre var der almindelige soldater, i den fjerde en oversergent. Medens Jos iagttog omgivelserne i tilfælde af, at det skulle gå stærkt, sagde Nil: »Det er bedst ved oversergenten, soldaterne er meget mere nøjagtige.« Så vi gik til oversergenten. Vi troede, at vi ville være så ophidsede, at vi ville forråde os selv, hvis vi skulle passere en sådan kontrol på en af de første dage under flugten. Men vi havde ikke engang hjertebanken denne dag. Vi kunne se oversergenten roligt i øjnene, medens han kontrollerede passene. Vi kom godt om bord på skibet.

Her blæste en kold havvind henover dækket. Vi satte os af sides på en bænk og fortærede den proviant, vi havde fået med om morgenen. Da en pige smilte til os, måtte vi se til en anden side af angst for, at hun skulle tiltale os. Så kom to civilister forbi os. De talte tysk, og vi forstod, at de tilhørte det hemmelige politi og var på vej til en opgave. Uden forstyrrelser ankom vi til Korsør efter godt og vel en time.

Da vi forlod skibet og ville gå til toget, blev vi tiltalt af en dame. Hun førte os lidt af sides, gav os cigaretter og andre billetter med anvisningen: »I må ikke tage med dette tog, for vi har fået at vide, at det vil blive gennemsoget.«

Om aftenen kom vi til Hel-

lerup, en forstad til København. Der ventede en mand på os, som førte os til et etagehus til en familie Thomsen, som modtog os hjerteligt. Vi fik andet tøj, og Jørgen fik sit eget tilbage. Vi blev tunge om hjertet, da Jørgen forlod os denne aften med løftet om at besøge os i Luxembourg.

Desværre skulle vi ikke gense denne danske frihedskæmper, som havde gjort så meget for os. Efter hvad vi har erfaret, er han udvandret til Canada efter krigen.

Vi kunne fint underholde os med hr. Thomsen og hans søn Jan. De forstod tysk, og hr. Thomsen kendte vort land. Han havde forretningsmæssige forbindelser med den luxemborgske jernindustri. Her fik vi også mulighed for at få et bad og få det to måneder gamle skidt fjernet grundigt. Efter en telefonsamtale sagde hr. Thomsen: »I kommer sandsynligvis til Sverige endnu i denne nat.« Vi spurgte, om det ikke var farligt at aftale noget sådant pr. telefon. Han forsikrede, at det var det ikke, for de ville tale om to bøger eller to blomsterbuketter.

6 ugers ventetid

Hen imod midnat kom to mænd. De sagde: »Vi hedder Kristian og Lille Bjørn.« De lignede fornemme gentlemen. Først senere erfarede vi, at de tilhørte frihedskæmpernes øverste råd, og vi fandt ud af, at de var hårde frihedskæmpere. Under frakkerne bar de pistoler, og i dokumentmappen under armen var der en maskinpistol. Med dem havde vi lært en modstandsbevægelse at kende, som kunne være stolte af deres bedrifter. Kristian var høj og slank, Lille Bjørn atletisk bygget. Vi hørte også om en anholdelse, hvor de undslap. Vi skulle dog ikke til Sverige

Hyggelig bungalow

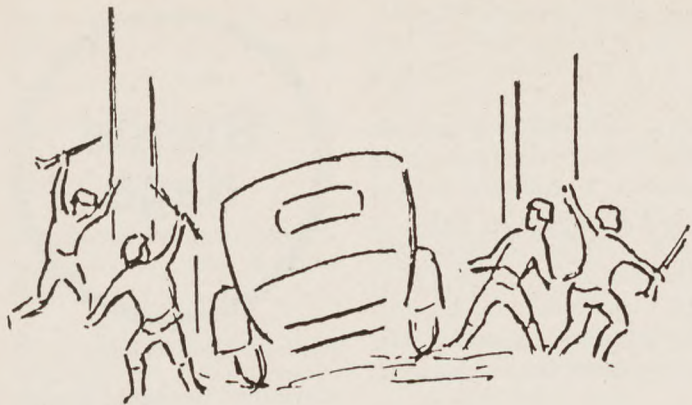
denne aften. Der skulle endnu gå 6 uger, før tiden var inde. Vi blev hos familien Thomsen i to dage, hvorefter vi tog afsked.

Om aftenen kom Kristian og Bjørn og kørte os til en familie Sørensen, som boede i en bungalow i en forstad til København. Der blev vi i næsten fjorten dage. Det var en rolig tid, hvor der ikke skete noget ophidsende.

Hr. og fru Sørensen var så gode mod os, som var de vor far og mor. Vi var ofte alene. Han gik på arbejdet hver dag, og om eftermiddagen gik hun på indkøb eller besøgte venner. Det mest opsigtsvækkende dér var, at fru Sørensen røg cigarer. Det havde vi endnu ikke set en dame gøre. Huset havde en stor forhave, og vi kunne derfor betragte trafikken på vejen, og når nogen ringede på, forholdt vi os musestille. Vi fik kun lidt at vide om krigsskuepladsen og fik intet at vide om Luxembourg. En aften kom Kristian og Bjørn for at hente os. Vi tog afsked med vore velgørere.

Denne gang kørte Kristian en sportsvogn. På vores bemærkning om, at dette var en racerbil, sagde Bjørn: »Sådan én er vi nødt til at have for at kunne undslippe Gestapo.« Turen gik glat, og vi kom til Søborg til familien Holmberg. Den bestod af en far, en mor og to døtre, Tove og Hanne. Vi tror nok, at hr. Holmberg var gartner. Fru Holmberg var en hjertensgod kvinde. Hun fodrede os, som skulle vi fedes. Frøken Tove talte godt tysk, og vi kunne derfor tale om alt. Hun fortalte også nyt udefra. Desværre var vort ophold her ikke særlig langvarigt. Vi vidste ikke, hvad der var sket. Der var uventet fremmede stemmer i huset. Frøken Holmberg skjulte os hurtigt i sit værelse. Da der igen var roligt, kom fru Holmberg ind og sagde: »De kommer igen. I er ikke i sikkerhed her længere. Min mand kører jer til nogle venner.«

Turen gik godt. Vi var alene hos familien T. hele dagen, fordi de stod i deres blomsterbutik fra morgen til aften. Ef-

Tyskerne måtte springe til side

ter to rolige dage hentede hr. Holmberg os i sin bil og bragte os til et aftalt sted.

Dér ventede Kristian og Bjørn på os, og turen fortsatte. Denne aften var vi mere end heldige. Af en eller anden grund havde Gestapo omringet den bydel, som var vort mål. Det anede vi intet om. Pludselig stod der politi og soldater på gaden og ville standse os. Kristian gav fuld gas. Tyskerne måtte springe til side, og vi ragede videre, forfulgt af en af Gestapos biler. Kristian drejede ind ad en mørk sidevej og standsede. Bjørn råbte: »Ud af bilen med jer, og og bagefter.«

Vi hørte, hvordan de afsikrede deres våben og fornemmede intet godt. Vi løb en gade længere hen. Der ventede en ung blond dansker på os. De havde knap vekslet nogle ord, før den unge mand råbte: »Hurtigt af sted. Dér kommer de allerede.« Jeg nåede at se en vogn standse. I dette øjeblik kørte sporvognen mellem os og politibilen. Dermed blev udsynet spærret for begge sider. Den unge dansker skubbede os ind ad en husdør med opfordringen: »Ind! Ind!« - og inden sporvognen var passeret, var vi alle væk. Vi i et fremmed hus og vore venner i mørket. Vi fulgte en gang i huset, til vi nåede en åbentstående dør. I værelset stod en mand ved et tegnebord. Han vendte sig, så kort på os, og til vores overraskelse vidste han straks, hvad der var galt. Med ordene: »Kom ind, her hjælper vi hinanden,« førte han os ind i et andet rum. »I kan blive her, indtil jeres venner tager forbindelsen op,« sagde han og trak

sig tilbage med bemærkningen: »Ved Hans Hansen er I i sikkerhed.«

Denne nat kunne vi ikke tænke på at sove. I timevis hørte vi soldaternes marchskridt udenfor. Denne nat og også senere stillede vi dybt rørte og påvirkede os selv spørgsmålet: »Hvad er det for mennesker her i København, som uden tøven sætter deres liv og ejendom på spil for at hjælpe unge knægte, om hvem de intet ved, udover at de lige er der.« Vi finder ingen ord værdige til at beskrive dette.

Om morgenen dukkede den unge dansker op hos os, iført noget blåt arbejdstøj og med en værktøjskasse hængende i en rem over skulderen. Han gik ophidset frem og tilbage i rummet med en osende pibe, og for hvert andet skridt stak han den skiftevis i jakkelommen og igen i munden. Han præsenterede sig: »Jeg hedder Preben,« og sagde: »Jeg har været meget bekymret og har frygtet, at Gestapo havde taget jer. Derfor er jeg endnu noget nervøs, men I sidder dér helt rolige - har I overhovedet ingen nerver?« Vi svarede ham: »Når man lever længe nok i fare, vænner man sig til det.«

Preben var nogle år yngre end os. Men vi havde fået en god rejsefælle i ham for den næste tid. Efter hans opfordring: »Vi skal videre,« sagde vi tak til hr. Hansen og gik til fods gennem byen med Preben til hans familie.

Det var første gang, vi spadserede gennem København ved højlys dag. Vi virkede ikke påfaldende i den livlige trafik. Vi blev indkvarteret

i en tom lejlighed i en stor udlejningsejendom. Rundt omkring os boede mange ældre mennesker, og de vidste, at dette værelse stod tomt. I denne tid skulle vi forholde os særdeles rolige, og vi blev rigeligt forplejet af hr. Lundin. En aften hentede Preben os sammen med en ven og førte os til et ægtepar, som begge var praktiserende læger.

Det var mørkt, da vi kom derhen. Også her blev vi modtaget imødekomende og blev beværtede. I to dage blev deres hjem vort skjul.

Så transportererede Preben os med S-tog til sin lejlighed, hvor også bedstemoderen boede. Hun var en elskværdig gammel dame. Hun havde en tyk og velplejet hund. Hun bekymrede sig om os, som var vi hendes egne børn.

Vi så det forjættede land

Den næste dag bragte Preben os til et hus ved havnen i en lejet bil. Derfra kunne vi se en svensk ø; det var for os det forjættede land. Men vi skulle endnu ikke derover.

Om aftenen fulgte Preben os hen til hr. Paulsen. Han var skolelærer og havde en søn på 16 år, som hed Paul. Her blev tiden ikke lang for os. Vi spillede bordtennis, og det bedste af det hele var, at vi kunne høre luxemborgsenderen, og derigennem erfarede vi, hvad der skete af nyt i vort fædreland, som nu var befriet for nazisterne. Vi lærte hans bror at kende, om hvem vi senere erfarede, at han blev arresteret og kom i kz på grund af sit arbejde som frihedskæmper. En aften havde hr. Paulsen inviteret nogle venner. Det blev et interessant møde. Vi fik et indblik i den danske modstandsbevægelses arbejde, og vi fortalte om den luxemborgske Résistance.

I den sidste tid havde vi ikke set noget til Kristian og Bjørn. Man fortalte os, at Gestapo havde taget Bjørn, men at han igen var stukket af fra dem i deres egen bil. Dette bekræftede han over for os, da han kom for at hente os. Han kørte med os gennem det natlige København til et nyt opholdssted.

Der ventede Kristian på os. Næste aften gik vore værter ud med os, og vi kom til en større bygning. Ved døren hang et skilt, hvorpå der stod »Privatklinik«. De viste os ind i et dobbeltværelse. Personalet var venligt og bragte os mad og oven i købet også cigaretter og øl. Desuden førte de os til en ældre herre, der talte tysk og kendte lidt til Luxembourg. Han gav hver af os et lille dansk flag i silke, hvilket vi har den dag i dag. Natten forløb roligt, indtil vi blev vækket af barnegråd om morgenen. Vi opdagede, at vi var i en fødeklinik. Samme dag hentede en herre, som hed Fick, os og kørte os til fru Axelbo, hvor vi blev i længere tid.

Det var et stort, smukt hus med en pragtfuld vinterhave. Fru Axelbo var en ærværdig, intelligent ældre dame, som beherskede mange sprog. Hun var enke, og hendes mand havde været japansk gesandt. Hendes søn var i Buchenwald KZ, og hendes børnebørn var blevet skudt af Gestapo. Hun levede sammen med sin svigerdatter, som var aktiv i den danske modstandsbevægelse.

Det gjorde indtryk på os, at denne kvinde, som havde oplevet så megen sorg, gav os så megen omsorg. Ved bordet forkælede hun os med hjemmelavede specialiteter, hun havde lært i andre lande. En enkelt gang tog hr. Fick os med på en spadseretur hen til sin søster. Om aftenen blev vi bragt tilbage til fru Axelbo med taxi.

Den 15. december sagde hun, at hun ville sove på sofaen om natten, da der højst sandsynligt ville komme en god meddelelse til os, og den udeblev heller ikke. Om morgenne vækkede hun os kl. 4 og gav os den glædelige meddelelse, at vi skulle gøre os parate til turen til Sverige. Hun pakkede rigeligt med proviant til os. Hen imod kl. 5 kom hr. Fick for at hente os. Vi takkede den gode dame og tog afsked.

I fiskerbåd til Sverige

Hr. Fick benyttede sporvejene til at bringe os til havnen.

Vi hørte nogle råbe: Sverige!

I en havnekejpe overlod han os til en mand i hvid kittel, og denne gik ud i den mørke, regnfulde nat med os. Vi gik over to broer. Så fik vi øje på silhuetten af et stort skib i mørket. Vi hviskede til hinanden: »Der er det vist,« men han gik forbi og hen til en lille fiskerbåd. Der stod en mand på dækket og vinkede til os om at springe ned til ham, hvilket vi gerne gjorde. Han havde allerede åbnet en luge, som han trykkede Nil ind igennem. Der lå allerede en dansk løjtnant med sin kone i den dobbelte skibsvæg. Pladsen var så trang, at Nil havde trukket knæene helt op til hagen. Jos lå i den anden side af båden.

Fiskeren lagde sine mange net og andre ting oven på ham, så han ikke længere kunne røre sig. Gennem en lille sprække kunne vi se en lille smule af båden indeni.

Med en loddelampe varmede fiskeren noget op ved sin båd-motor. Så drejede han på startsvinget, og allerede ved første forsøg gik dieselmotoren i gang. Den oste forfærdelig meget. Hele bådens indre blev hurtigt fyldt med stanken fra udstødningen, og den trak ind til os. Nu var det næsten ikke muligt at ånde længere. Løjtnantens kone kastede op. Eftger en halv times sejlads kunne vi mærke på bølge-gangen, at vi var på åbent hav. Alle vore lemmer sov, da vi ikke kunne røre os.

Pludselig standsede fiskeren motoren og begyndte at arbejde på dækket. Vi hørte flyvemaskinelarm. Vi kunne også mærke, at der sejlede en slags hurtiggående båd forbi. Imens gik fiskeren og passede sit arbejde, og han narrede virkelig havnepolitiet, for båden blev ikke undersøgt. Da alt igen var roligt, øgede bå-

den farten. Vi ved ikke, hvor lang tid det tog, indtil det igen blev roligt. Vi hørte nogen råbe »Sverige«. Fiskeren ryddede alt væk, og Nil og den danske familie stod allerede på dækket. Vi gned alle led, for at få blodet til at cirkulere igen. Det var koldere her. Dækket var overiset. Da vi gik i land, skulle vi være forsigtige, for vi var endnu ikke sikre på benene.

Slut på 4½ års naziterror

Vi var i Sverige, det var den 16. december 1944 sent på eftermiddagen, og vi var frie efter 4½ års naziterror. Vi stod uden at vide, om vi skulle le eller græde, og den danske familie havde det lige sådan. Hele forandringen gik først rigtig op for os, da børn og voksne fra den lille fiskerby, hvor vi var landet, kom for at beundre os. Desværre forstod vi ikke et ord. Så kom en havnebetjent os i møde med et venligt udtryk. Han var den første betjent gennem mange år, der ikke var vor fjende. Vi kunne se over Øresund til Danmark, hvor de mennesker boede, som havde sat liv og helbred på spil, for at vi kunne stå her.

Hvordan skulle vi nogen sinde gengælde disse frihedskæmpere? Følelserne, som rørte sig i os i dette øjeblik: Taknemmelighed for den venlige modtagelse, den uegennyttige hjælp, højagtelse for måden, denne modstandsgruppe havde arbejdet på og for, hvad dens medlemmer havde præsteret - alt dette kan ikke beskrives.

Der skulle gå endnu 6 måneder, før vi skulle gense vort fædreland og vor familie. Efter at vi havde passeret fremmedpolitiet og lægen, arbejdede vi i Midtsverige indenfor landbruget. Den 29. maj rejste vi med fly fra Stockholm til London. Der blev vi en måned, hvorefter vi kom til Ostende med skib og kom med tog over Brüssel til Luxemborg, hvortil vi ankom den 27. juni.

P.S. Det er muligt, at nogle familienavne ikke er rigtige i denne beretning, da det kan dreje sig om dæknnavne.

Runde dage

(15/2-28/2 se blad 7/88)

Chresten Stendahl, Ringdalen 33, 9550 Mariager (Buchenwald) 70 år 14. februar

Kurt Leo Madsen, Skovhaven 70, 5320 Agedrup (Frøslev »slagteren«) 65 år 15. februar.

Kajus Petersen, Vesterbro 97, 9000 Aalborg, 65 år 1. marts.

Hans Nielsen, Moselundvej 35, 5560 Årup, 75 år 1. marts.

V. Sjørring, Grønnehøj 21, 2720 Vanløse, 75 år 1. marts.

Børge Vinkel, Vesterhavsgade 7, 7680 Thyborøn, 70 år 3. marts.

S. Kjellberg Pedersen, Kongensgadevej 53, 2.th., 3200 Helsingør (Buchenwald) 70 år 3. marts.

Svend Jansen, Amsterdamvej 30, 2300 København S (Dachau 141.614) 70 år 3. marts.

Poul K. Valløfeldt, Birkedommervej 65, 2400 København NV (Shellhuset) 75 år 4. marts.

Sylvia Mielby, Nyvej 6, 1851 Frederiksberg C, 60 år 6. marts.

Viggo Bavnbæk, Ballerupvej 43, 3500 Værløse (Buchenwald) 70 år 8. marts.

Børge Thomsen, Bernstorffsgade 26, 9000 Aalborg, 65 år 10. marts.

Eigil Hess Thaysen, Klostermarken 4, 9000 Aalborg (Dachau 141.776) 75 år 11. marts.

Kaj Hansen, Nørrevænget 35, 5000 Odense C, 75 år 11. marts.

Ada Andersen, Niverødvej 42, 2990 Nivå, 75 år 12. marts.

Kaj Sørensen, Kornvænget 23, 8600 Silkeborg, 65 år 12. marts.

De to fortællere, da de ankom til Sverige:

Joseph Schaack
GRD
Luxembourg

Nil Rassel
Larochette
Luxembourg

Poul Haargaard, Marienbjergvej 63.st., 4760 Vordingborg, 65 år 16. marts.

Hans Sørensen, Engdiget 14, 2., 2610 Rødovre, 75 år 16. marts.

Johannes Jørgensen, Albjergparken 6,9.1., 2660 Brøndby Strand, 65 år 16. marts.

K. L. Ørum Larsen, Sjølandsgade 38, 8900 Randers, 75 år 16. marts.

Jens Otto Lange, Bakkely Parken 28, 7100 Vejle, 65 år 17. marts.

Sigrid Johansen, Niels Juelsgade 14, 9000 Aalborg, 85 år 20. marts.

Niels Juul Bollerup, Odinsvej 4, 6000 Kolding, 70 år 21. marts.

Kaj Lyng, Bernadottegården, Himmelev, 4000 Roskilde, 85 år 21. marts.

Børge Camel Hansen, Præstestræde 6B.1., 4700 Næstved, 75 år 21. marts.

Maria Luchow, Stockholmsgade 14.4., 2100 København Ø, 65 år 25. marts.

Poul Gunnar Olsen, Snorestræde 3, 2620 Albertslund, 75 år 25. marts.

Inge Harre, Skodsborgparken 14, 2942 Skodsborg, 65 år 26. marts.

Vilhelm Drescher, Søvnaget 18, 8600 Silkeborg (Buchenwald) 70 år 26. marts.

Einar Hulten, Møllevej 69, 8900 Randers, 65 år 28. marts.

Axel Petersen Bang, Tjørnevang 2, 3250 Gilleleje (Dachau 142.560) 70 år 30. marts.

Svend Borg, Ryparken 16, 2.th., 2100 København Ø, 70 år 31. marts.

Emma M. Hansen, Benzonsvej 34, 2000 Frederiksberg, 75 år 1. april.

Harry P. Nysom, Flidagervej 8, 2500 Valby (Buchenwald) 70 år 1. april.

Grethe Olsen, »Olsbyhus«, Kolding Landevej 74, 7000 Fredericia, 70 år 3. april.

Alma J. Sørensen, Flintemærken 41, 2950 Vedbæk, 75 år 3. april.

Sv. Aa. Lauritzen, St. Kongensgade 90, 1264 København K, 65 år 3. april.

R. Meyer-Heiselberg, Ø. Fariemagsgade 81, 2100 København Ø, 65 år 3. april.

Hugo Hansen, Klappen 6, 5220 Odense SØ (Neuengamme 69.140) 65 år 3. april.

Frands V. Nielsen, Lundagervej 18, 7000 Fredericia (Neuengamme 69.151) 70 år 4. april.

Henry Lauritsen, Sct. Jørgens Park 31.st.th., 4700 Næstved (Buchenwald) 70 år 5. april.

Jørgen E. J. Ranten, Jensløvsvej 4, 2920 Charlottenlund, 70 år 6. april.

Walther Christiansen, Enghavevej 4, 3200 Helsingør, 65 år 6. april.

Sv. Henrik Nilsson, Nytorgs-gatan 85A, 25 249 Hälsingborg, Sverige, 65 år 10. april.

Per Sørensen, Gærdet 3, 2.tv., 2600 Glostrup (Neuengamme 69.477) 60 år 10. april.

Axel Sørensen, Gasværksvej 30, 3250 Gilleleje, 90 år 10. april.

Poul-Erik Fleismark, Borups Alle 123 1.tv., 2200 København N, 65 år 11. april.

Niels Mark, Mølleparkvej 57, 9000 Aalborg, 70 år 11. april.

Bitten Müller, Hasserisvej 107, 9000 Aalborg, 80 år 11. april.

Vilhelm Jens Christensen, Æblestien 23, 5.th., 2300 København S (Buchenwald) 70 år 12. april.

Hans J. Frederiksen, Jægervangen 1, 2820 Gentofte, 70 år 13. april.

Kaj Osvald Larsen, Jellingevej 4, Hyllested, 4261 Dalmo-se (Buchenwald) 70 år 14. april.

Villy Nielsen, Sofiendalsvej 89, 9200 Aalborg, 75 år 14. april.

Svend G. Petersen, Fasanvej 78, 9700 Brønderslev, 65 år 15. april.

Villy Fuglsang, Samsøgade 39.1., 9000 Aalborg (Stutthof) 80 år 17. april.

Ida Erbstein, Gerlevvej 15, 2700 Brønshøj, 70 år 17. april.

Jørgen Toft, Svanevej 24, 4970 Rødby (Buchenwald) 70 år 17. april.

Elvira G. Rosenstand, Classensgade 9, 4.th., 75 år 19. april.

Abraham Segel, Fiskerivej 91, Nr. Vorupør, 7700 Thisted, 75 år 19. april.

Nina Svendsen, Askimvej 14, 2830 Virum, 60 år 19. april.

Carl F. Hansen (Calle), Bernstorffsgade 44, 9000 Aalborg, 65 år 20. april.

Edith Johansen, Hougårdsvej 58, 8220 Brabrand (form. Gestapofangerne, Århus), 60 år 20. april.

Svend Marling, Fyrvej 13, 9990 Skagen, 70 år 22. april.

Gunnar Jensen, Kirketerpvej 57, Suldrup, 70 år 23. april.

Grethe Hessel, Lindholmsvej 75A, 9400 Nørresundby, 65 år 23. april.

Anker Børge Jørgensen, Tværgade 11, 5400 Bogen-se, 65 år 23. april.

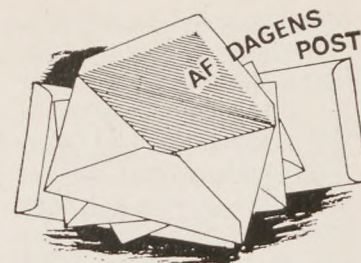
Børge Skaldsted, Bernadottegården, Himmelev, 4000 Roskilde, 75 år 24. april.

Palle D. Johansen, Kærskiftevej 69, 2500 Valby, 80 år 25. april.

A. C. Holck Knudsen, Skovbovej 25, Udsholt, 3230 Græsted (Buchenwald) 70 år 28. april.

Verner Poulsen, Roskildevej 53, lejl. 601, 2000 Frederiksberg (Buchenwald) 75 år 28. april.

Henning Skøtt Sørensen, Kasturpvej 78, 2300 København S, 60 år 30. april.

Flere oplysninger søges

Det gælder om at skaffe enken efter Kelsey Otzen, Ribe, ind under erstatningsloven. Kelsey Otzen var købmandskommis og arbejdede hos firma Westergård Frandsen, Axeltorv (Låsby Banke), Kolding, fra efterår 1943 til efterår 1944, da han blev arresteret og ført til Frøslev, han var med på himmelfartskommando til Aalborg. Han var med i CB gruppen i Ribe i 1943, og blev optaget i en gruppe i Kolding. I denne gruppe var der en mand ved navn Harry Hansen, han er senere død.

Vi søger oplysninger om illegalt arbejde i Kolding og beder kammerater, der kan oplyse noget, om at skrive eller ringe til mig.

Kelsey Otzens adresse i Kolding var Sct. Jørgensvej, Kolding.

Valdemar Sørensen
Klostergade 32, Ribe, tlf. 05-420637

Frøslevlejrens fremtid

Lige hjemvendt fra et længere ophold i udlandet ser jeg til min forbløffelse i Berlingske Tidende af 1. november 1988, at staten (Kulturministeriet) efter anbefaling (?) fra Nationalmuseet påtænker at løsrive Frøslevlejrens Museum fra Frihedsmuseet, under hvilket det er en afdeling, og sammenlægge det med et påtænkt Røde Kors-museum, der agtes indrettet i en anden af den tidligere Frøslevlejrns barakker.

Jeg var valgt til medlem af det præsidium, der stod for oprettelsen af Frøslevlejrens

Museum og for indsamlingen af midler hertil blandt de tidligere fanger. Som sekretær for præsidiets økonomiudvalg ved jeg - og kan dokumentere det - at det var givernes ønske, at Frøslevlejrens museum skulle være en afdeling af Frihedsmuseet. Det accepterede staten ved under denne forudsætning at overtage museet i 69.

Nationalmuseet ønsker en museumsinspektør, der kan passe såvel Frøslevlejrens Museum som et nyoprettet Røde Kors-museum. Rigsantikvaren citeres for at have udtalt: »Vi sørger blot for at lejr-museet bliver administreret på en fornuftig måde. Samarbejdet med Røde Kors betyder, at vi kan drive de to museer under én hat. Derved opnår vi visse rationaliseringsfordele - specielt at vi kan få en inspektør herved.«

Staten kan anstændigvis ikke lade hånt om betingelserne for den gave, som den har modtaget under helt andre forudsætninger, ved at rive den løs fra Frihedsmuseet og forære Frøslevlejrens Museum til en selvejende institution. Det kan ikke holde, hverken moralsk eller juridisk. I øvrigt findes der eksempler på, at en museumsleder kan administrere to så adskilte museer som Hirschsprungs Museum og Ordrupgaard-museet uden at blande de to institutioner sammen.

Så hvorfor såre de mange endnu levende tidligere Frøslev-fanger, som har givet bidrag til museet i taknemmelighed over, at de overlevede og i erindring om de mange, der aldrig vendte tilbage!

Kjeld Feilberg
Major

Tak

I anledning af vort guldbryllup den 17. dec. 1988 havde vi den glæde at modtage så mange lykønskninger, at det er umuligt for mig at takke hver enkelt.

Jeg vil hermed gerne sige alle der tænkte på os hjerteligt tak. Det er dejligt når så mange sender hilsener og gaver.

Rigtig mange tak til alle.

Putte og Kai Wadsbach

Hilsen fra Sverige

Vor gode ven Jan Tingdal, der var medlem af ernadotte-Detachmentet, skriver til os fra Helsingborg og fortæller, at han og hans hustru Elsa med glæde tænker tilbage på Neuengammeforeningens pilgrimsfærd til lejrene ved Ems og Neuengamme. »Det er i ordets rette betydning en pilgrimstur, som vækker mange gamle minder til live og maner til eftertanke.«

Senere var han i Stockholm, og her havde de begge muligheden for at deltage i en anden mindehøjtidelighed i anledning af 40-års dagen for Folke ernadottes død. Højtideligheden blev afholdt i Gustav Vasa kirken. Der var fuldt hus, og han genkendte mange gamle ansigter.

Talen blev med stor dygtighed holdt af professor Georg Klein, der er Sveriges førende cancerforsker. Han kom til Sverige som flygtning. Han er polskfødt jøde. Han var i KZ-lejr gennem fire et halvt år, men han slap som ved et mirakel ud af lejren med livet i behold.

Om julebreve

Af julebrevene kan nævnes brevet fra M. Han fortæller, at han med interesse har læst artiklen, der fortæller, om dengang mange danskere skulle skrive julebrev på tysk, da de skulle gennem tysk brevcensur.

»Tænk engang, ikke at kunne skrive det, man tænker og føler til sine kære derhjemme,« skriver han blandet andet.

Han fortæller videre, at han er født 9 år efter afslutningen af Den anden Verdenskrig. Han er således 34 år i dag. »Den tid er så langt væk, og dog så tæt på os.«

Han slutter med at fortælle, at den stedlige mindelund for ofre fra frihedskampen trænger hårdt til at blive istandsat, da man næsten ikke længere kan læse ofrenes navne.

Jeg har i et brev til ham fortalt, at jeg vil undersøge dette og derefter gøre en indsats for at bringe forholdet i orden - forudsat at det er tiltrængt.

F-k.

Det danske museum er nu i Ravensbrück

Så lykkedes det, efter mangfoldige forhindringer, at få det danske museum installeret i Ravensbrücks internationale museum. Der var blevet gjort et stort arbejde af Frihedsmuseets leder, Esben Kjeldbæk, med planlægningen, indsamling af ting, som de danske fanger havde smuglet ud i 1945, da de blev hentet af De hvide Busser, få fotografier, tegninger etc. Og så var der vanskelighederne med at få rejst penge, da staten intet ville bidrage. Frihedsfonden og adskillige andre fonde gav bidrag, og til slut kom der anonymt fra en dame i Århus en check for det sidste manglende beløb.

I begyndelsen af oktober blev udstillingen vist i Frihedsmuseet, og sidst på måneden tog Esben Kjeldbæk til Ravensbrück og arrangerede den.

Jeg var meget spændt på, hvordan den ville se ud i den

celle, der var stillet til Danmarks rådighed, og hvorledes den ville se ud i forhold til de andre udstillinger, så jeg tog til Ravensbrück og kom dagen efter, at den var installeret. Den var fuldt ud på højde med de ca. 16 lande, der allerede i nogen tid har haft deres mindeceller arrangeret.

Den internationale bygning er indrettet i det tidligere fængsel, der nu er restaureret - lysende hvidt - og uden døre ind til cellerne, men det er tydeligt nok, at det var et fængsel med den typiske lange gang med rækværk i stål uden for cellerne; men det giver en vis dyster, realistisk baggrund, der er med til at forstærke indtrykket af udstillingerne, der er på første sal i den to-etagers bygning. Det er et historisk museum, der giver de besøgende et realistisk indtryk af de lidelser og den brutalitet, der blev begået for 45-50 år siden, men

Kvindefængslet i Ravensbrück kaldtes i lejr-sproget Zellenbau. Her ses det udefra.

Kvindefængslet i Ravensbrück set indefra.

også hvordan mange trods alt var i stand til at overvinde disse grusomheder - og frem for alt virker det som en advarsel.

Besøgstal: 170.000 årligt

Der er en daglig strøm af besøgende til Ravensbrück museet, ca. 170.000 årligt, og jeg stod et stykke tid udenfor den danske udstilling for at se reaktionen. De fleste gav sig god tid til at se på fotografierne fra Danmarks modstandsbevægelse, fortrinsvis kvindernes indsats, men der var en speciel interesse for de genstande, der kom direkte fra lejren såvel som for Astrid Blumensaadts tegninger. De var delvis udført i lejren lige efter hjemkomsten og er meget karakteristiske for det liv - hvis man kan kalde det liv - vi havde.

Jeg talte med nogle af de besøgende, og de sagde, at den danske udstilling var meget oplysende og gav et menneskeligt indtryk ved så ligetil at fremstille den tragiske tid og ikke benytte kunstige effekter for at chokere.

Direktør Dr. Litschke og den faste stab var umådelig hjælpsomme og interesserede. Der var også flere journalister derude, og jeg blev interviewet af det østtyske TV i den danske celle.

De unge kommer i store busser

Jeg fik endvidere talt med

en af de unge, der dagligt kommer til museet. De kommer i store busser med en leder, og jeg havde snakket med den unge kvinde, der ledede et hold af amatørboxere. Den unge mand, jeg talte med, må have været omkring de 17 år. Han var lidt genert og sagde: »Ja, det var jo meget interessant, men det forekommer mig at være så fjernt.« Det var øjensynligt ikke noget, der ligesom rigtig vedkom ham. Men hvis blot nogle af de unge får øjnene op for, hvad der skete i Tyskland for 50 år siden og tager det som en advarsel, er der opnået noget.

Det var også børn og ganske unge, flere tusinde af dem, der var samlet i Mindeparken til en mindehøjtidelighed for Krystalnatten. Det var en smuk og værdig højtidelighed med enkelte taler og et jødisk orkester, der spillede jiddische og hebraiske melodier, og en ung kvinde, der meget smukt sang jiddische sange. Bagefter lagde honoratiores og de inviterede gæster blomster ved den jødiske mindesten.

23 nationer er mindet

Mindeparken er ualmindelig smukt anlagt ved enden af Schwedt søen, hvor der på en høj søjle er en skulptur af en kvinde, der bærer en udmattet kvindelig kammerat i sine arme. I al sin enkelhed meget bevægende. Langs den ene si-

de af muren, der tidligere omgav lejren, er der en minde-tavle for hver af de 23 nationer, der havde fanger i lejren. Store træer skjuler parkeringspladserne, og ved vejen, der fører ind til parken, står der tre skulpturer af udhungrede kvinder med et døende barn.

Der er også store vejafvisere til Ravensbrück fra Fürstenberg, der ligger nogle kilometer derfra. Der er en vis ironi i dette. Der er sikkert ingen tvivl om, at under krigen gjorde beboerne i Fürstenberg sig umage for at have meget lidt kendskab til, at få kilometer derfra lå den største kvindelejr, hvor tusinder døde. De har naturligvis ikke kunnet undgå at vide, at der lå en lejr, udenfor var der jo også mange SS-boliger, men de fleste har sikkert skudt det hen med, at det var en lejr for modstandere af Det tredje Rige og tidligere forbrydere, der alle skulle optrænes til den rette tro.

Fürstenberg er 700 år gammel, en lille ret uanseelig by med en hovedgade med nogle ikke særlig veludstyrede forretninger, men folk var venlige og hjælpsomme, særlig når de hørte, at man var inviteret til Ravensbrück. De vekslede endog penge for mig i deres sparekasse, hvilket de ellers ikke gjorde. Det skulle gøres i Neu Brandenburg, ca. 20-30 km derfra.

Vi blev i det hele taget overordentlig vel behandlet. Esben Kjeldbæk fortalte mig, at han havde haft en vældig flink mand til at hjælpe sig med at sætte udstillingen op. Og da jeg kom med toget dagen efter, blev jeg foruden af Kjeldbæk modtaget af Dr. Litschke og hans kone, der havde insisteret på at ville hente mig, og fru Litschke kørte mig den næste dag ud til museet.

Vi skulle rejse hjem dagen efter mindehøjtideligheden, men vi var først ude på museet, hvor de begge var for at sige farvel, og jeg havde indtryk af, at de var glade for Danmarks indsats.

Dramatisk hjemtur

Vi fik en noget dramatisk hjemtur, idet vi kom for sent af sted og først kørte forkert, og da man bestemt ikke skal overskride hastighedsbestemmelserne, nåede vi ikke færgen om eftermiddagen. Den lå der ganske vist endnu, men toldmanden sagde, at det ville tage for lang tid at komme igennem tolden. Der gik en færg ca. fem timer senere, så vi tog tilbage til Warnemünde og fik en udmærket middag, og kørte så i god tid ned til færgen.

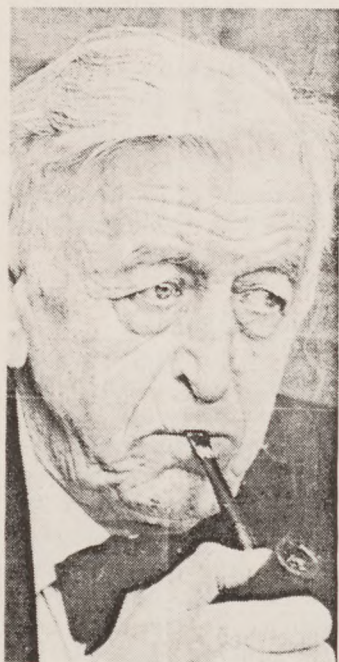
Toldmanden havde haft ret. Det tog lang tid at komme gennem de forskellige formaliteter, og vi var nær ved ikke at komme ud af landet, da de ved paskontrol nr. to - man går igennem tre paskontroller - sagde, at vi ikke kunne rejse ud, fordi vi ingen udrejsetilladelse havde. Vi gjorde ham opmærksom på, at vore visa udløb om et par timer, og at ingen i ambassaden havde sagt noget om udrejsetilladelse. Det var først, da vi viste ham brevet med den officielle indbydelse, at han blev blødgjort, men han beholdt brevet.

Vi var lettede, da vi efter tredje paskontrol endelig kørte om bord på færgen, og at vi først nåede København klokken halvtre om morgenen forstyrrede os ikke. Resultatet af rejsen var jo opnået. Museet var installeret.

Ragna Hamilton

Hvor dansk og tysk mødes i hverdagen

Fra nytåret faldt politimester Iver Møller, Graasten, for aldersgrænsen. Jydske Tidende har i den anledning bragt en helsides samtale med ham. Vi bringer her et uddrag.

Grænsens vogter, Iver Møller. Her med sin trofaste pibe.

Taget af tyskerne

Vi springer tilbage i tiden, og Iver Møller bliver stille og alvorlig, da han fortæller om, hvordan han som modstandsmand i begyndelsen af 1945 blev ansat til en juridisk specialopgave hos modstandschefen for Jylland.

Ved ankomsten til Århus blev han anholdt af tyskerne, og da lærte han, hvordan man i hvert fald ikke skal behandle anholdte. I otte timer blev han afhørt af fire mænd, der slog løs på ham med gummi-knipler. Flere gange besvime-de han. Sammen med fire andre blev han fotograferet på kryds og tværs med henblik på fremstilling i krigsretten i København. Ensbetydende med en dødsdom.

Skæbnen greb ind. Tysker-nes hovedkvarter i Køben-havn, Shell-huset, blev bom-bet, og Iver Møller blev i sted-et ført til Frøslevlejren, hvor han sad til befrielsen den 5. maj 1945.

- Frøslevlejren var ikke et paradys, siger han, - men sammenlignet med, hvad der foregik i kz-lejre sydpå, var det selvfølgelig et paradys.

Undgik knivenes nat

I dagene efter befrielsen blev Iver Møller manden, der ledede masse-anholdelser. På kort tid fik han varetægts-fængslet 700-800 mænd i Fårhuslejren. Det var hver tiende voksne mand i Aabenraa politikreds. I første omgang blev de interneret, derefter fremstillet i retten. Hver dag tog han sammen med dommer og forsvarere ned i Fårhuslejren og fremstillede 30 mand om dagen.

- At der skulle være et rets-opgør efter krigen, kom ikke som nogen overraskelse, fortsætter Iver Møller. Allerede i begyndelsen af '45 var Frihedsrådet i gang med overvejelser om, hvordan opgøret skulle gribes an. Og kort efter krigens slutning kom straffelovstillægget med bl.a. kravet om, at alle, der kunne sigtes, skulle fængsles. Fængslingen var ikke mindst for at undgå de lange knives nat med likvideringer.

- Det skal tages med i vurderingen af de regler, der i dag kan synes hårdhændede, mener Iver Møller.

Følte aldrig had

Om retsopgøret siger den snart 70-årige mester, at han bestræbte sig på at være så objektiv som mulig. De fængslede havde under krigen begået ting, man ikke kunne acceptere. Han havde loven i hånden - men personlig modvilje eller det, der er endnu værre, had, har han ikke følt.

- Det var en opgave, jeg skulle udføre. Det var noget, vi skulle igennem, siger han.

Iver Møller tøver kun et øjeblik med at besvare spørgsmålet, om de såkaldte »Zeitfreiwilligen« fik en for hård straf. De freiwilligen var medlemmer af det tyske mindretal, der nærmest var presset til at gennemføre en kort militæruddannelse i Sønderjylland og dermed undgik at blive sendt til fronten.

- Nej, siger han, for de kunne - og det vidste de - i en given situation blive sat ind i det lokale område mod herboende.

Taler ud om fortiden

De fire års retsopgør har ikke ført til noget had-forhold mellem anklageren og hjemmetyskerne. I bemærkelsesværdig grad er Iver Møller i dag højt respekteret i mindretallet. Det er næppe for stærkt udtrykt, at han i disse kredse er elsket og afholdt om nogen.

- Har du gode venner i mindretallet?

- Jeg har mange gode venner, og det er for mig slet ikke afgørende, om folk har den ene eller anden nationale opfattelse. I 30'erne var der skarpe grænser. For eksempel handlede danskerne ikke gerne i tyske forretninger, og tyskerne handlede ikke gerne i danske forretninger. Det skel er fuldstændig væk, og det er da en stor fordel. De folk, der i dag leder mindretallet, snakker man ganske naturligt med. Jeg kunne aldrig finde på at bebrejde én, at han har en anden national opfattelse.

- Vi kan tale ud om mange ting i dag, fortsætter Iver Møller, - og det er heldigvis ikke sådan, at man søger at undgå - ikke at ville snakke.

Mange har spurgt, om jeg da virkelig kan samarbejde med folk syd for grænsen. Jamen, siger jeg, det kan da ikke nytte kun at se tilbage. Vi skal videre. Og de fleste tyskere, man i dag forhandler og snakker med, er folk, der ikke har haft med Hitler-tiden at gøre. Det er en ny generation. Og

demokratiet er i hvert fald ved at slå igennem i Tyskland.

Ingen kiggen skævt

- Kan du se alle, du har fået straffet, i øjnene?

- Det mener jeg. Når sagen er afgjort, har samfundet ikke mere at komme efter. Har man handlet efter gældende regler og prøvet at nå et retfærdigt resultat - loven siger jo, at man som anklager skal drage omsorg for, at skyldige bliver draget til ansvar, men også at uskyldige ikke bliver dømt - er der ingen grund til at kigge skævt bagefter.

Man behøver ikke at omfavne hinanden efter en dom.

Vil kigge på fortiden

Jeg frygter ikke tiden bagefter, siger Iver Møller, og jeg har da også forskellige planer.

Igen skal der prikkes til ham for at få mere at vide.

- Jeg vil bede Justitsministeriet om tilladelse til i arkiver at gennemgå, hvad der vedrører fortiden, mest om tiden op til og under besættelsen. Jeg tænker ikke på noget helt konkret, men det er en historisk tid, vi har gennemlevet, og der er noget, jeg godt vil kigge nærmere på.

- Og ender dette »noget« i en bog eller måske en doktorafhandling?

- Jeg ved ikke, hvad det resulterer i, men lad os nu se. Professor Troels Fink har allerede sagt, at jeg bare skal kigge op. Så skal han nok fortælle mig, hvad jeg skal skrive.

Iver Møller holdt kombineret fødselsdags- og afskedsreception på politigården i Aabenraa mandag den 12. december.

Graasten Politikreds er ikke en almindelig politikreds, og mester er ikke nogen almindelig politimester. Mens han har været chef, har der været otte justitsministre, og alle har været hernede for at se på grænsekredsen og tale med dens kompetente, venlige og højt respekterede chef.

8 indholdsrige dage i Israel

Glimt fra en rejse

Til v.: Jakob Jensen med Dødebogen fra Neuengamme. Til h. Præsident Herzog med Bernadottegårds platte. Damen i midten af billedet er tolken.

Israels præsident Chaim Herzog var i 1987 på officielt besøg i Danmark, og han tilbragte en hel dag i Gilleleje. Præsidenten ønskede at se nogle af de steder, der havde spillet en stor rolle ved reningen af de danske jøder til Sverige i 1943.

Præsidenten har siden inviteret 150 borgere fra Græsted-Gilleleje kommune til et 8 dages besøg i Israel. Besøget fandt sted 23.-30. nov. 1988. Undertegnede var med på denne rejse.

Det blev en anstrengende tur, men så rig på oplevelser, at det rigeligt var møjen værd. Vore israelske værter havde gjort sig store anstrengelser for, at vi skulle se og opleve mest muligt på den tid, der var til rådighed. Og jeg tør sige, at vi så meget og kom til steder, som det ikke er en almindelig turist beskåret.

Jeg skal prøve at fortælle om nogle af turens højdepunkter, selv om det er svært at vælge.

Allerede den første dag besøgte vi Oliebjerget, Vestmuren, vandrede ad Via Dolorosa og besøgte kendte steder, der er hellige for flere religioner. Det stemmer uvilkaarligt sindet til andagt - om man så er troende eller ikke troende.

Videre gik det til Yad Vas-

hem-museet, også kaldet Holocaust museet. Her blev der holdt en speciel andagt for os i den store mindehal. Men ellers var det børnemuseet med de utallige lys, der har prentet sig i erindringen.

Senere samme dag var hele selskabet inviteret til reception hos præsident Herzog i hans embedsbolig. Straks, da vi kom ind i forhallen, bemærkede jeg en montre med nogle få udsøgte kunstgenstande og smukt i midten et dansk frihedskæmperarmbind.

Efter at borgmester Sv. Å. Nielsen og præsident Herzog havde holdt de officielle taler og udvekslet gaver, fik jeg lejlighed til at overbringe en hilsen fra danske modstandsfolk og overrække Bernadottegårds platte. Jeg kunne tillige overrække et eksemplar af »Dødebogen fra Neuengamme«. Jeg fortalte kort om bogens tilblivelse og indhold: Navne og data på mere end 55.000 mænd, kvinder og børn, der omkom i denne ene lejr. Jeg kunne tilføje, at dette nok var det første eksemplar, der var kommet udenfor Europa. Præsidenten tog meget venligt imod gaverne.

Den danske ambassadør i Israel Jakob Rytter var os meget behjælpelig under hele tu-

ren. Ambassadøren arrangerede, at jeg kunne overrække endnu et eksemplar af Dødebogen til direktøren Yad Vashem-museet. Man havde ikke Dødebogen og kendte den næppe. Så den blev meget vel modtaget. Det var kun ved venlig hjælp fra Neuengammeforeningen, at dette lod sig gøre.

Vi skulle også besøge kibbutzen Neoth Mordecai oppe i det nordlige af landet. Her fik vi en strålende modtagelse med flag og blomster i rødt og hvidt. Fru Anna (efternavnet har jeg glemt), som forlod Danmark for 31 år siden, fortalte på flydende dansk om kibbutzen og dagliglivet for dens 800 medlemmer. Derefter blev vi vist rundt af kibbutznikker, så vi kunne se, hvordan de bor, og arbejder i landbrug og industri. Ved det efterfølgende kaffebord i den store spisesal var der rig lejlighed til at spørge og få svar. Men også her var tiden lidt for kort.

Med vore tre busser kørte vi op i Golan-området. Og det stod klart for enhver, at disse højder er af stor strategisk betydning for den, der behersker dem.

Så af sted til Golani Junction, hvor vi skulle plante et par hundrede træer i Gillelejeskoven. Og tænk engang, det eneste regnvejr, vi oplevede på turen, det var en kraftig byge - lige da vi var færdige med at plante.

Ambassadør Jakob Rytter havde inviteret til Garden Party i ambassaden i Herzlia, hvor vi hilste på mange fremtrædende israelere. Og vi oplevede en storslået festaften, arrangeret af Tel Avivs borgmester og foreningen »Danmarks Venner i Israel«, hvor Israels tidligere ambassadør i Danmark Esther Herlitz, var en strålende værtinde for et program med taler, dans, sang og musik.

Afslutningsfesten på Hotel Ariel gav os lejlighed til at takke og tage afsked med vore

glimrende guider Robert og Birgit Fischermann.

Det var 8 indholdsrige dage, som ingen deltager nogen sinde vil glemme.

Jakob Jensen

Hjemmeværn gennem 40 år

Det danske hjemmeværn markerer i april måned sit 40-års jubilæum. Det fik i starten en markant opslutning af folk fra den aktive modstandsbevægelse, idet man her så muligheden for at gøre noget effektivt for, at vi aldrig mere skulle opleve en ny 9. april.

Hjemmeværnet er med til at gennemføre højtidelighederne i Mindelunden i Ryvangen juleaften og den 4. maj.

Man markerer jubilæet under mottoet: »Vi gir en smule af fritiden for fremtiden«.

De første årgange af »Pigtråd« og »Gestapofangen« søges

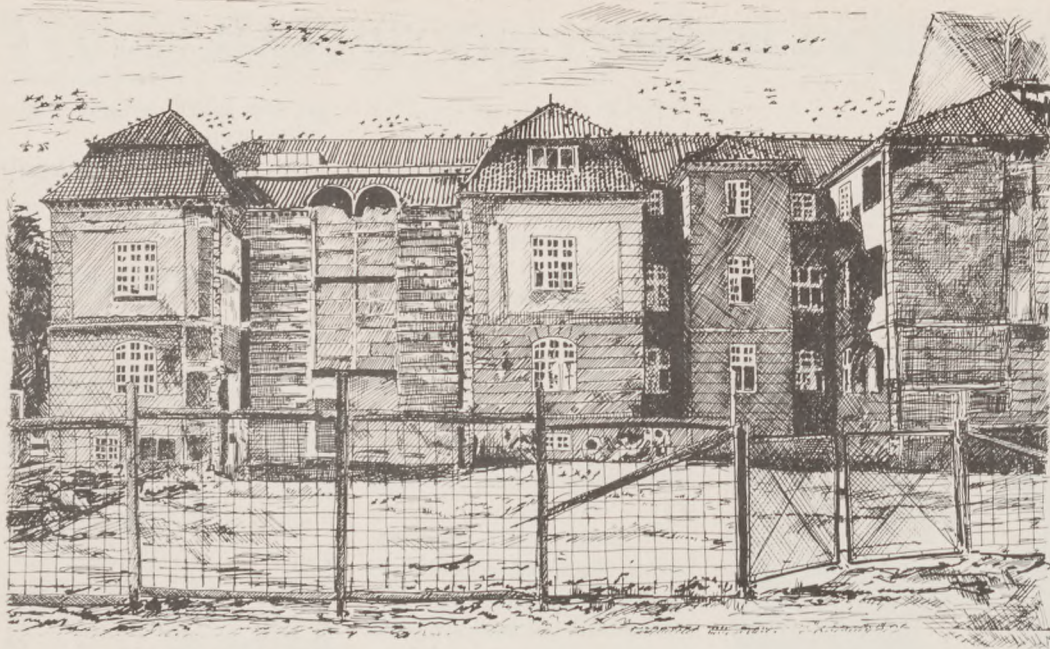
Fonden: »Historisk Samling fra besættelsestiden 1940-45« i Esbjerg vil gerne købe de første årgange af »Pigtråd« og »Gestapofangen«, og da der mangler en del numre i årgangene fra 1960-75, har også disse årgange interesse. Har du gemt disse tidsskrifter og vil sælge dem til »Besættelsestidssamlingen« i Esbjerg, så skriv eller ring til fondens formand, rektor Palle Schmidt, Liljevej 18, 6705 Esbjerg Ø, telf. 05-143909.

Janteloven

- Danskerne benytter jo enhver lejlighed til at bedyre, at de hader Janteloven. Der er bare en ting, de hader endnu mere: dem, der bryder den.

(Forfatterinden Suzanne Brøgger i Politiken.)

I foråret flytter »Historisk Samling fra Besættelsestiden 1940-45«, Esbjerg, ind i denne smukke bygning.

Den historiske samling fra besættelsestiden får bedre vilkår i Esbjerg

Ombygning af »Den gl. tekniske skole« til »Byhistorisk Arkiv« og »Fonden: Historisk samling fra besættelsestiden 1940-45« er nu godt i gang, så det forventes, at indflytning til nye og meget velindrettede lokaler kan ske i foråret 1989.

Aflytningsrapporten af Gestapos telefoner i Odense er blevet kopieret (ca. 1200 sider), og kopi er afleveret til Odense, Frihedsmuseet og et eksemplar forefindes i samlingen. Der har været arbejdet med at indsamle oplysninger om, hvordan denne aflytning kunne gennemføres, og det er planlagt, at der i løbet af næste år udarbejdes en særlig rapport om denne enestående aktion.

En række medarbejdere er behjælpelige med oversættelse af Dr. W. Best's kalendernotater.

Som det ses af disse udpluk af årsberetningen, arbejdes der flittigt i Esbjerg. Arbejdet ledes af en bestyrelse, der består af studielektor Verner Bruhn, borgmester A. K. Nielsen, skoleinspektør Rasmus Bebe med rektor Palle Schmidt som formand.

F-k

Dette sker på FRIHEDSMUSEET

Særudstilling: Illegale på rejse

I marts måned er der tradition for, at de københavnske museer holder udstillinger over et fælles tema. I år er temaet »På rejse«.

Under besættelsen var udlandsrejser en umulighed for almindelige mennesker, og selv den indenlandske transport besværliggjordes. Bilkørsel måtte foregå med gas-generator, eller cyklen måtte findes frem i stedet. Togene var overfyldte, og ved sejlads mellem landsdelene lurede minefaren.

I illegal sammenhæng forekom dramatiske »rejser«, f.eks. nedkastning af faldskærmsfolk uddannet i England eller forsøg på at nå det neutrale Sverige ved at gå over isen eller, senere i krigen, via en af de flugtruter, der opstod i forbindelse med redningen af de danske jøder i 1943.

For nogle var rejserne af en dyster karakter. Det gælder de danskere, der deporteredes til KZ-lejr og, for de heldigere iblandt dem, bragtes tilbage med »De hvide Busser«. De, der ikke kom længere end til Frøslevlejren i Dan-

mark, kunne slippe med at komme på »himmelfartskommando«, d.v.s. blive sendt som gidsler med tog, der var mulige mål for jernbanesabotagen.

Mærkedage

Årsdagen for Danmarks besættelse markeres søndag den 9. april ved en kort højtidelighed kl. 11.55.

Se desuden filmprogrammet.

Omvisninger i den faste udstilling

Der er gratis omvisning på dansk hver søndag kl. 13.

Gratis filmforevisninger

Alle film introduceres kort af en af museets medarbejdere. *emærk:* Forevisningssalen kan ikke rumme mere end 60 tilskuere. Plads kan ikke reserveres på forhånd.

Søndag 19/2 kl. 14.30:

»Storbritanniens stemme« (»Listen to Britain«). En poetisk hyldest til hverdagens England under krigen, opbygget som en symfoni over hverdagens forskellige lyde. Varighed 20 minutter.

Søndag 5/3 kl. 14.30:

»Jobtilbud i nazismens Tyskland«. Om de danske tysklansarbejdere. Varighed 60 minutter.

Søndag 19/3 kl. 14.30:

»John Heartfield, fotomonteur«. Om den tyske kunstner (1891-1968) og hans brug af kunsten som våben mod nazismen. Varighed 65 minutter.

Søndag 9/4 kl. 14.00 (Bemærk tidspunktet):

»Det gælder din frihed«. I anledning af årsdagen for Danmarks besættelse vises den film, som Danmarks Frihedråd i 1946 lod producere om besættelsesårene. Varighed 1 time 45 minutter.

Søndag 16/4 kl. 14.30:

»10. juni 1944«. Om udryddelsen af de omkring 700 indbyggere i den lille franske by Oradour-sur-Glane. Varighed 15 minutter.

Frihedsmuseets Venners foredrag (for medlemmer):

Mandag den 4. april kl. 19.30: »De vestallierede luftangreb i Danmark under 2. Verdenskrig«.

Foreningsbesøg

Der kan i museets åbnings-tid arrangeres rundvisning for grupper på højst 30 deltagere. Pris 210 kr. på hverdage og 250 kr. på søn- og helligdage.

For større grupper tilbydes introduktion med lysbilleder i museets foredragslokale.

Såvel rundvisning som lysbilledintroduktion kan arrangeres også for engelsk- og tysksprogede grupper.

Ekstraordinær åbning om aftenen for foreninger kan i en vis udstrækning arrangeres. Prisen for et sådant arrangement med rundvisning er 645 kr.

Bestilling kan finde sted tirsdag og fredag mellem kl. 13 og 16 på tlf. 01-13 77 14, lokal 27.

Museets adresse: Churchillparken, 1263 København K.

Museets telefon: 01-13 77 14 (kl. 9-16).

Vinteråbningstider: Tirsdag-lørdag 11-15. Søn- og helligdage 11-16.

Ved årsskiftet

Kære læser

Når du modtager vort blad, finder du forhåbentligt, at du har fået en ret god orientering indenfor vort stofområde.

Bladet skabes ud fra mange breve fra de 11 fangeforeninger, som bladet ønsker at betjene. Vi får også en del oplysninger gennem telefonsamtaler, og alle former for orientering giver os stoffet. Når ombrydningen skal laves, ved vi, hvad vi bør bringe, og hvad vi ikke bør bringe. Når breve indeholder en del facts, serveret på en læservenlig måde, glæder det os meget, da det jo er skønt at kunne sende et blad ud, hvor siderne er vel-skrevne.

Det tager ofte megen tid at fremskaffe relevante billeder og billedtekster, der siger noget. Der har hos flere været en stigende forståelse for illustrationernes store betydning. Dels siger gode illustrationer meget, dels liver de op på siderne, og de tjener vel også som appetitvækere for at studere teksterne nærmere. Referaterne af, hvad der foregår eller er planlagt af foreningerne, er med til at give bladet aktualitet, så vi får en blanding af det aktuelle og det nostalgiske.

Er man ikke stilist, bør man alligevel skrive. I nogle tilfælde vurderes stoffet som egnet til en udvidelse, mens der i andre tilfælde sker en forkortelse. Det

hele drejer sig jo om at skabe hvert nummer som et velskrevet blad, der viser vort ansigt udadtil.

Selv om vi gennem årene har bragt meget stof indenfor vort stofområde, ligger der meget godt læserstof rundt omkring. Lad os få det at se. Bedst er det naturligvis, når afsenderen selv bearbejder stoffet, for han (m/k) har jo den fordel som skribent, at det drejer sig om noget selvoplevet.

Håndskrevet eller maskinskrevet? Det maskinskrevne har den store fordel, at f.eks. navnene kan gengives med korrekt stavemåde.

F-k.

Studierejsen til Strasbourg

En læser, der bor i Vendssyssel, protesterer mod artiklen »Studierejsen blev en oplevelse«. Han oplyser, at han var blandt dem, der forberedte oprettelsen af folkebevægelsen mod EF. Han har læst artiklen som en reklame for EF.

Jeg har i telefonsamtalen svaret, at artiklen fra min hånd er en rejsebeskrivelse, der indeholder en del facts samt relevante iagttagelser og er skrevet i erkendelse af, at vi er medlem af EF, og at der altså foreligger en kendsgerning.

Mit svar går altså ud på, at der ikke er tale om en agitationsberetning, men om en rejsebeskrivelse.

Min fornemmelse er i øvrigt, at sådan er artiklen også blevet læst af de fleste.

I billedteksten på bladets forside i december 1988 anførte jeg, at Europaparlamentet består af 512 medlemmer. Det bedes rettet til 518. Der rigtige tal stod for øvrigt side 191 i venstre spalte forinden.

F-k.

Nazi-forbrydere i Sverige

Wiesenthal Central - opkaldt efter den internationalt kendte nazijæger Simon Wiesenthal - har sendt navnene på 12 mistænkte nazi-krigsforbrydere i Sverige til de svenske myndigheder og anmodet svenskerne om at tage affære, oplyser lederen af Wiesenthal Centrets Israel-afdeling, Efraim Zuroff.

Zuroff, der fremsatte oplysningen på en international kongres i Jerusalem for børn af overlevende fra Hitler-Tysklands udryddelseslejre, sagde videre, at der er hundreder, måske tusinder af nazi-krigsforbrydere i Sverige, men at den svenske regering ikke ønsker at undersøge disse personers fortid.

»Sverige holder af at vise sig for verden som en humanitær nation, og svenskerne har tilmed fortalt os, at der »af humanitære grunde« ikke er noget at undersøge vedrørende påståede krigsforbry-

dere, som skjulte sig i Sverige efter Anden Verdenskrig,« sagde Zuroff.

Ifølge Efraim Zuroff har en uafhængig forsker for nylig skaffet omfattende beviser om krigsforbrydere i Sverige til Wiesenthal Centret.

Udover de 12 mistænkte krigsforbrydere, hvis navne nu er blevet udleveret til de svenske myndigheder, vil Wiesenthal Centret ifølge Zuroff snart forelægge navnene på yderligere tre mistænkte, som var medlemmer af mord-patroljer, der opererede i Letland og Estland.

En af dem var medlem af den notoriske »Arajs Kommando«, som jagede jøder og myrdede dem i Letland og som i dag ifølge Zuroff er aktive i at finansiere ny-nazistiske grupper i Sverige.

Wiesenthal Centret, beliggende i Los Angeles, har til opgave at bekæmpe anti-semitisme og fremme kendskabet til masse mordene på jøderne under Anden Verdenskrig.

Nazi-forbryder skal udleveres

En argentinsk dommer har godkendt, at en formodet nazi-forbryder, Josef Schwammberger, udleveres til Vesttyskland, hvor han anklages for at have myrdet tusindvis af jøder under anden verdenskrig.

Ifølge kilder imødekom dommeren et krav fra en domstol i Stuttgart om udlevering.

Den 76-årige Schwammberger har været fængslet, siden han blev anholdt på en farm i provinsen Cordoba sidste år.

Han har boet i Argentina siden 1949. I 1987 blev han sat på en liste over de ti mest eftersøgte nazi-forbrydere af nazijægeren Simon Wiesenthal.

Schwammberger var under krigen SS-officer og kommandant i en kz-lejr i det besatte Polen.

Dom i sag om nazipapirer

Den tidligere leder af fotoafdelingen i Berlin Document Center (BDC), Alfred Darko, er ved retten i Vestberlin idømt to år og fire måneders fængsel for at have stjålet og videresolgt dokumenter fra nazi-tiden.

I marts 1988 blev det kendt, at der var forsvundet dokumenter i titusindvis fra BDC. Et arkiv i Vestberlin, hvor bl.a. nazipartiets medlemsregister, SS- og SA-medlemspapirer og dokumenter over organisationer og enkeltpersoner, der var aktive under Hitlerregimet, opbevares.

To andre anklagede, der var tiltalt for hæleri, slap fra sagen med betingede fængselsstraffe og bøder.

Meddelelse til abonnenterne

På grund af vor forretningsførers alvorlige sygdom kan der være opstået forskellige misforståelser og forsinkelser i forbindelse med abonnementsfornyelserne, men Poul Nielsen beder læserne have tålmodighed, det hele skal nok komme på plads.

Redaktionen

Strøm af nazi-propaganda

Clean Germany, Anti-tyrker test, The Nazi, Hitler Diktator. Det er navnene på nogle af de computerspil, vesttyske nynazister i den seneste tid har spredt blandt den computerinteresserede ungdom.

Den vesttyske instans til kontrol af skrifter, der er farlige for ungdommen, også kaldet BPS, har i sin seneste rapport advaret befolkningen mod disse computerspil.

- Nazistiske kredse har opdaget, at computertekniken er et nyt middel til spredning af propaganda, der er specielt målrettet til unge mænd. Mange computerspillere tilhører socialt usikre kredse og mangler selvtilid. Den kan de til en vis grad foregøgle sig gennem computerspil med racistisk og nazistisk indhold, hedder det i BPS-rapporten.

De nazistiske computerspil er enkle at fremstille. De er oprindeligt kopier af normale spil, og der er så kodet et nyt indhold og et nyt mål ind på dem.

Et kompliceret amerikansk computerspil, Castle Wolfenstein, hvor spilleren skal forestille at være fanget af tyskerne under 2. Verdenskrig og skal prøve at slippe ud, er f.eks. blevet vendt om, så spilleren i den nazistiske udgave

er fangevogteren, der skal forhindre »Folkefjenden« i at stikke af.

I alt har man fundet 106 forskellige nazistiske spil, der hylder Hitler, forherliger krig og racisme og er spækkede med elektroniske hagekors.

Men fagfolk regner med, at de 106 spil kun er toppen af isbjerget. De nazistiske spil bliver fordelt rundt omkring i skolegårde og andre steder, hvor unge færdes, og de kan kopieres i en uendelighed. Producenterne er svære at finde. De dækker sig bag navne som Copyright Hitler & Hess, og deres varer sælges ikke offentligt.

(Flensborg Avis 4. jan.)

Nazi-modstand

Folkebevægelsen Mod Nazisme har valgt Finn Rudaizky til formand for afdelingen i hovedstaden.

Finn Rudaizky er kredsformand og folketingskandidat for Socialdemokratiet på Christianshavn, oplyser foreningen.

Bevægelsen har på landsplan omkring 6000 medlemmer, hvoraf en del er kollektive indmeldelser.

Bruger organer fra nazi-ofre

En række skeletdele og menneskelige organer, der i dag benyttes til undervisning på flere medicinske fakulteter i Vesttyskland, mistænkes for at stamme fra mennesker, dræbt af nazisterne.

Det afslørede den vesttyske fjernsynsstation, ARD, da den forleden offentliggjorde papirer fra krigens tid, der viser, at universiteterne i Tübingen og Heidelberg har modtaget »donationer til videnskabelige formål« fra nazitidens ofre.

Flere af de såkaldte »dona-

tioner« til de to sydtyske universiteter kom fra mennesker, der umiddelbart forinden var tilfangetaget efter at være flygtet fra koncentrationslejre.

De medicinske lærere på universiteterne er blevet adspurgt af ARD om de menneskelige organers oprindelse. De vil ikke udelukke, at organerne, der for størstedelens vedkommende er præservede i glas, stammer fra nazitidens ofre.

(Flensborg Avis 4. januar.)

Diakoni og KZ-lejr

9. april 1933 blev den første koncentrationslejr i Slesvig-Holsten indrettet. Den fik til huse i arbejdsanstalten Glückstadt, men viste sig også snart utilstrækkelig. Derfor tog »Landrådet« i Segeberg initiativ til oprettelse af endnu en lejr, men hvordan det gik til, at Kuhlen kom ind i billedet er endnu uafklaret.

Faktum er imidlertid, at myndighederne i Segeberg hen imod slutningen af juli meddelte de forskellige byforvaltninger, at man for fremtiden kunne sende de mistænkelige til det nye sted, der efter planen skulle huse 60 fanger. Man ved ikke helt nøjagtigt, hvor mange der opholdt sig i lejren gennem de tre måneder, den eksisterede, men der er bevaret navn og adresse på i hvert fald 191 personer, der for langt de flestes vedkommende var hjemmehørende i Holsten. Aldersmæssigt lå de mellem 18 og 63 år, og næsten alle sociale lag var repræsenteret, idet dog socialdemokratisk eller kommunistisk orienterede arbejdere var i klart flertal.

Pastor Asger Andersen meddeler disse oplysninger i sin kronik i »Kristeligt Dagblad« for 5. januar. Han tilføjer bl.a.:

Frem for alt er det kompromitterende, at denne diakonale institution i Kuhlen ansatte vagtpersonalet og drog økonomisk fordel af fangerne arbejde ved landbruget. Ikke mindst det sidste var af betydning. Tænker man sig en gennemsnitsbelægning på 90 fanger, der gennem tre måneder arbejdede 11 timer daglig, bliver det til ikke mindre

end ca. 85.000 arbejdstimer til fordel for institutionen.

13. oktober 1933 fik regeringspræsidenten i Slesvig-Holsten telegrafisk besked fra indenrigsministeriet i Berlin om at opløse koncentrationslejr Kuhlen. Årsagen var især, at man på højeste sted ønskede at oprette store, statslige lejre til afløsning af de mange mindre. Kilderne melder intet om, at landsforeningen for diakoni på noget tidspunkt har bedt om at få lejren fjernet.

Nazi-forbryder fundet

En nazi-krigsforbryder, som de hollandske myndigheder har eftersøgt siden anden verdenskrig, menes fundet af politiet i Argentina.

Abraham Kipp blev i 1949 dømt til døden ved en hollandsk domstol efter at være fundet skyldig i drabet på mindst 20 mennesker.

Efter at det nylig blev klart, at den 71-årige Kipp boede i den argentinske hovedstad anmodede det hollandske parlament i oktober om udlevering af den formodede nazi-forbryder.

Husk
venligst

at sende referater o.l. til næste blad inden den 15. marts. I den efterfølgende tid fragår der trykkeriet en arbejdsuge p.g.a. påsken.

Bekæmpelsen af nynazismen

Det mest effektive middel til bekæmpelsen af nynazismen er autentiske oplysninger om nazismens væsen og gerninger.

Der foreligger jo et væld af kendsgerninger - kom frem med dem, når der er lejlighed - og det er der ret ofte.

TIDSTAVLE OVER NATIONALSOCIALISMEN

20.4.1889	Adolf Hitler fødes i Braunau am Inn	30.1.1937	Bemyndigelsesloven forlænges for 4 år
1908-1913	Hitler i Wien	15.2.1937	Hitlers forordning om valg af generalsynode for Den tyske evangeliske Kirke
1913-1914	Hitler i München	4.3.1937	Pavens encyklika »Mit brennender Sorge«
1914-1918	Hitler deltager i første verdenskrig	5.11.1937	Hitler afslører sine krigsplaner (Hossbach-referat)
16.9.1919	Hitler bliver medlem af det tyske Arbejderparti	6.11.1937	Italien med i Antikominternpagten
24.2.1920	Offentliggørelse af partiprogrammets 25 punkter	4.2.1938	Frigivelse af generalerne von Blomberg og von Fritsch, oprettelse af overkommandoen for værne-magten under Hitlers ledelse, Ribbentrop bliver udenrigsminister
8.8.1920	NSDAP grundlægges	13.3.1938	Østrig forenes med Tyskland
8.-9.11.1923	Mislykket kupforsøg i München	24.4.1938	Det sudetertyske partis beslutninger i Karlsbad
23.11.1923	Forbud mod NSDAP	27.8.1938	Hærens Generalstabschef, general Ludwig Beck, træder tilbage
1.4.1924	Hitler idømmes 5 års fæstningsarrest	29.9.1938	München-konferencen, de sudetertyske områder af-stås til Tyskland
20.12.1924	Hitler frigives før tiden	29.10.1938	Voldgiftskendelsen i Wien fra aksemagternes side om grænsestridighederne mellem Ungarn og Tjek-ko-slovakiet
27.2.1925	NSDAP oprettes igen	9.11.1938	Stor jødepogrom i Tyskland (»Krystalnatten«)
9.11.1925	Oprettelse af SS	6.12.1938	Tysk-fransk ikke-angrebspagt
14.9.1930	NSDAP vinder ved rigsdagsvalgene frem fra 12 til 107 mandater	15.3.1939	Tyske tropper marcherer ind i Böhmen og Mähren, oprettelse af Protektoratet
13.3. og 10.4.1932	Hitler taber mod Hindenburg i to valgomgange som kandidat til rigspræsidentposten	23.3.1939	Tyske tropper marcherer ind i Memelområdet
13.4.1932	Forbud mod SA og SS	22.5.1939	Tysk-italiensk militærpagt (»Stålpagten«)
14.6.1932	Forbudet ophæves	23.8.1939	Tysk-russisk ikke-angrebspagt og hemmelig overens-komst
31.7.1932	NSDAP får ved rigsdagsvalgene 230 af ialt 608 plad-ser	1.9.1939	Tyskland angriber Polen
13.8.1932	Hindenburg afviser Hitler som rigskansler	3.9.1939	Vestmagterne erklærer Tyskland krig
6.11.1932	NSDAP går ved rigsdagsvalgene tilbage til 196 man-dater	28.9.1939	Ny Tysk-sovjetisk grænse og venskabsoverenskomst
8.12.1932	Gregor Strasser nedlægger alle partihverv, alvorlig krise indenfor NSDAP	1.10.1939	Polens modstand ophører
4.1.1933	Hitler og Papens møder i bankier Schroeders hjem i Köln	6.10.1939	Hitlers tilbud om fred til Vestmagterne
15.1.1933	Valgsejr for NSDAP i Lippe	30.11.1939	Sovjetisk overfald på Finland
30.1.1933	Hindenburg udnævner Hitler til rigskansler	9.4.1940	Tysk overfald på Danmark og Norge
27.2.1933	Rigsdagsbranden	30.4.1940	Første polske ghetto oprettet i Lodz
28.2.1933	Forordning til beskyttelse af folk og stat	10.5.1940	Tysk angreb på Holland, Belgien, Luxembourg og Frankrig, vestoffensiven begynder
5.3.1933	Sidste rigsdagsvalg med flere partier, NSDAP 288 pladser eller 44 pct.	22.6.1940	Tysk-fransk våbenstilstand
21.3.1933	Potsdamer-dagen (højtidelighed i Garnisonskirken)	27.9.1940	Tremagtspagt mellem Tyskland, Italien og Japan
24.3.1933	Bemyndigelsesloven	28.10.1940	Italiensk overfald på Grækenland
1.3.1933	Boykot af jødiske forretninger	Febr.1941	Tysk angreb på Jugoslavien og Grækenland
2.5.1933	Ophævelse af fagforeningerne	17.6.1941	Tysk-tyrkisk venskabspagt
14.7.1933	Lov mod nydannelse af parti (etpartiet)	22.6.1941	Tysk angreb på Sovjetunionen
20.7.1933	Rigskonkordat mod Vatikanet	31.7.1941	Göring pålægger Heydrich en fuldstændig evakue-ring af europæiske jøder
22.9.1933	Rigskulturkammerloven	23.9.1941	Forsøgsgasninger i Auschwitz
27.9.1933	Valg af ærkebiskop for den tyske evangeliske kirke	28.9.1941	Jødemassakre i Kiev (34.000 døde)
4.10.1933	Redaktørloven	20.10.1941	Første deportationer fra riget beordres
19.10.1933	Tyskland udtræder af Folkeforbundet	11.12.1941	Tyskland erklærer USA krig
12.11.1933	Første rigsdag i etpartistaten (NSDAP 92 pct.)	Slutn.1941	Fast gasningslejr ved Chelmno ved Posen
20.1.1934	Lov til ordning af det nationale arbejde	20.1.1942	Wansee-mødet om den endelige løsning på jøde-spørgsmålet
26.1.1934	Venskabspagt mellem Tyskland og Polen	16.3.1942	Dødslejren Belzec oprettet
30.1.1934	Lov om rigets nyopbygning	7.11.1942	Allieret invasion i Nordafrika
20.4.1934	Himmler chef for det hemmelige statspolitis kontor i Preussen	31.1.1943	Slaget om Stalingrad slut
29.-31.5.1934	Rigs-bekendelsessynode i Barmen-Gemarke	22.2.1943	Søskendeparret Scholl henrettes
17.6.1934	Papen taler i Marburg	13.3.1943	Mislykket attentat på Hitler af officerer fra den cen-trale hærgruppe i Rusland
30.6.1934	Den fingerede Röhm-revolte slås ned, modaktion mod politiske modstandere ved hjælp af SS og Ge-stapo	12.5.1943	Aksens sidste stridskræfter i Nordafrika kapitulerer
2.7.1934	Gestapo bliver en selvstændig organisation	11.6.1943	Himmler beordrer de polske ghettoer likvideret
20.7.1934	Mislykket kup mod NSDAP i Wien, mord på den østrigske forbundskansler Dollfus	25.7.1943	Mussolini og det fascistiske regime styrtes i Italien
25.7.1934	Hindenburg dør, efterfølges af Hitler som »Fører og Rigskansler«, værnemagten aflægges ed til Hitler	6.6.1944	Allieret invasion i Frankrig
2.8.1934	Forordning om den tyske Arbejdsfront	20.7.1944	Attentat og forsøg på statskup af den tyske opposi-tion mod Hitler
24.10.1934	Afstemning i Saar-området, der kommer tilbage til Tyskland	16.12.1944	Ardenneroffensiven startes
13.1.1935	Almindelig værnepligt genindføres	25.4.1945	Første kontakt mellem De Vestallierede og sovje-trusserne i Torgau ved Elben
16.3.1935	Tysk-britisk flådeoverenskomst	30.4.1945	Hitlers selvmord i rigskancelliet i Berlin
18.6.1935	Oprettelse af Rigskirkeministerium	2.5.1945	Berlins kapitulation
16.7.1935	De antisemitiske »Nürnberg-love« offentliggøres	9.5.1945	Tysklands betingelsesløse kapitulation og ophør af fjendtlighederne i Europa.
15.9.1935	Lov til sikring af Den tyske evangeliske Kirke		
24.9.1935	Folkeafstemning, Hitlers politik billiges med 99 pct. af stemmerne		
7.3.1936	De olympiske Lege åbnes i Berlin		
1.8.1936	Göring får betroet udførelsen af fireårsplanen		
18.10.1936	»Berlin-Rom aksens« oprettes ved tysk-italiensk overenskomst		
25.10.1936	Antikominternpagt mellem Tyskland og Japan		

knud malthe poulsen

To nazi-forbrydere til Vesttyskland

Det hollandske parlament har besluttet efter en ophedet debat at frigive to nazistiske krigsforbrydere, der har siddet fængslet siden Den anden Verdenskrig.

Med 85 stemmer for og 55 imod besluttede forsamlingen i Haag at benåde den 87-årige Franz Fisher og den 79-årige Ferdinand aus der Fuentes, som blev dømt efter krigen for at have sendt tusindvis af jøder i døden under den tyske besættelse af Holland.

Efter løsladelsen blev de to krigsforbrydere straks udvist til Vesttyskland med besked om, at de er uønskede i Holland. De kom til et hemmeligholdt sted i forbundsrepublikken.

Franz Fisher og Ferdinand aus der Fuentes blev begge dødsdømt i 1949 for at have sendt i tusindvis af jøder til gaskamrene.

Deres oprindelige domme blev ændret til livsvarigt fængsel, og efter Rudolf Hess' død i Vestberlin i 1987, har de været fængslet i længere tid end nogen andre krigsforbrydere fra nazitiden.

Under krigen stod Fischer for registrering og deportation af 13.000 jøder fra Haagområdet, mens Ferdinand aus der Fuentes administrerede samtlige deportationer

af jøder fra 1941 til krigens afslutning.

Benådningen af de to er blevet mødt med voldsom kritik af jødiske sammenslutninger og gamle modstandsfolk.

Forbundspræsident Richard von Weizsäcker hilste benådningen velkommen og mente, at benådningen skal ses som en humanitær rigtig

beslutning. Præsidenten sagde, at efter 43 års fængsel er det rigtigt at løslade disse gamle mænd.

Kun i to andre lande i verden sidder der stadig nazikrigsforbrydere. Klaus Barbie i Frankrig og Jisef Schwammberger i Argentina.

KAMMERATERNE FORTÆLLER

Nazitolken »skiftede heste«

*Minder fra Horserød og Frøslev
Barakformanden fortæller*

I de sidste dage i juni 1944 fortættedes spændingen og den indre uro i lejren. Rygter om strejke i København sivede ind, og Hvidsten-gruppen, som vi var blevet gode venner med og havde fået stor respekt for i de uger, de havde været i lejren, var netop henrettet. Clearingsmordene florerede.

Vistnok den sidste dag i

måned kom den danske nazitolk Petersen ned i lejren til mig og oplyste fortroligt, at han havde »skiftet heste«. Grunden var underretning fra København om, at tyskerne for at få slut på den provokerende folkestrejke ville gå til massehenrettelser i lejren. Det ville han ikke være med til, men støtte fangerne og hjælpe dem til flugt. Måden

måtte vi selv finde ud af. »Men I må bort snarest muligt. Ikke alle kan blive reddet, men find ud af på hvilken måde I kan få flest muligt med.«

»Petersen, hvor kan du tro, at vi kan have tiltro til dig? Det er en absurd tanke.« »I må have det,« svarede han, »og omgående, tyskerne er desperate. Våben kan jeg ikke skaffe, men det kan I selv, og jeg skal bringe dem ind i lejren ligesom andet, I måtte trænge til. Tal med kammerater du stoler på, og som er egnede. Tiden er knap. Jeg kommer tilbage om en time.«

Hvorfor blev jeg kontaktet? Sandsynligvis fordi jeg var en af dem, der havde været længst i lejren, var barakformand og havde et par andre tillidshverv.

Jeg fortalte Malling, Eigil Jensen, Marine-Rasmussen og en til om henvendelsen. Vi blev enige om, at et par af de nævnte skulle tale med Petersen, »pumpe« ham og lodde dybden i hans omvendelse, og det skete.

Vi blev så enige om at prøve Petersen efter, at vi havde lagt en slagplan: På et givet tidspunkt skulle vagterne i de to østligste tårne sættes ud af funktion. De kunne ikke ses fra tyskernes lejr, der var kun een vagt i hvert tårn, og de kunne skydes samtidig fra hjørnerummet i barak 14, da disse rum lå få meter fra tårnene.

Det norske krigsinvalides hjem »Bæreia«, der har været besøgt af en del danske fanger og modstandsfolk.

Samtidig skulle hver fange løbe med sin madras til pigtrådshindringen foran det høje hegn, dynde madrasserne ovenpå hindringen, så det var forholdsvis let at komme ind til hegnet og klippe det itu, og så lade flest muligt komme ud i skoven tæt op til hegnet. Biler skulle køre omkring på vejene og samle op.

For at skjule pigtrådsakse, pistoler m.v. trængte vi til et par stiksæve til at sæve huller i loftet i barakken for skjulesteder. Petersen blev sendt til Helsingør for at skaffe sæve. Han kom snart tilbage, og vi fik dem ned i lejren.

Alle, som var voksne dengang, husker hvor hastigt begivenhederne skiftede. Alleerede den 3. juli »gav« tyskerne sig, og Petersen oplyste, at det nu stod klart, at der ikke ville blive tale om henrettelser, og at det nu var op til os selv, om vi ville fortsætte en art samarbejde, et samarbejde han var mere end villig til.

Da jeg var overbevist om, at jeg stod foran hjemsendelse, gik jeg ud af gruppen, mens de andre fortsatte, uden at jeg blev informeret. Det gjaldt jo om at vide mindst muligt.

Om Petersen kan det berettes, at da vi i 1. maj 1945 gik i land i Helsingborg, stod Petersen på den anden side af det hegn, svenskerne havde sat op rundt pladsen foran jernbanestationen. Han råbte til mig og fortalte, at han var hjulpet til Sverige af modstandsbevægelsen, og han gav mig en velkommen svensk avis. I den stod, at Hitler var faldet på Berlins barrikader, og Göring var blevet præsident i Syd-Tyskland!

Tiden gik, og overførelsen til den større og bedre Frøslevlejrs tog form. Tyskerne havde givet løfte om, at fra den lejr skulle der ikke blive sendt fanger til Tyskland. Vi fik dog syn for sagn, da den enerverende oplysning om, at 11 fanger så brutalt var skudt ned bagfra - under »flugt« ved Osted, blev offentliggjort.

I slutningen af august blev det klart, at vi var umiddelbart foran afrejsen. Jeg blev af de nævnte kammerater un-

derrettet om, at de havde arbejdet intenst. Der var aftalt med svenskerne, at vi skulle søge at »overtage« skibet, der skulle føre os til Flensborg. Det var troppetransportskibet »Mars«. Kunne vi overmande vagten og få skibet ind på svensk territorium, ville svenske marinefartøjer ligge parat og beskytte os. Jeg fik sågar et pænt beløb i svenske kroner til de første dage.

Afrejsen fra Horserød

Dette kan i dag lyde naivt og ubesindigt. Men man må forstå, at vogterne, som ofte blev udskiftet og kunne komme til lejren både brutale og hensynsløse, hurtigt blev »tæmmet«. Der var flere metoder, og med de fleste opstod et næsten venligt forhold. Den danske godmodighed var noget, disse soldater ikke havde mødt noget andet sted, og det gjorde indtryk. Vagtholdet var ikke strengt, og vi følte det, som om tyskerne ikke havde for mange vogtere at tage af.

Bevåbnede vagter langs ruten til Helsingør

Kørt i åbne lastbiler fra lejren blev vi forbavset over mængden af velbevåbnede vagter langs ruten til Helsingør. På havnen stod veltrænede og effektive vagter, bogstavelig talt skulder ved skulder. Vi blev straks kommanderet under dæk, men fik så vidt tid til at kaste et blik på vagten ombord. Samme gendarmtype og masser af dem med maskinpistoler parat, ikke een finger forlod aftrækkeren. Her var nok liden chance for at »overtage« noget skib.

Hurtigt gik vi fra kaj, og det varede ikke længe, inden vi igen blev kommanderet på dæk. Men da var vi allerede ud for Hornbæk, og vagterne stod stadig parat. Al tanke om frihed forsvandt. Skuffelsen dæmpedes dog af gensynet med kammerater fra andre afdelinger af lejren, som vi ikke havde været i forbindelse med.

Nyheder udveksledes og humøret blev forbavsende godt. Vi vidste, at de allierede stormede gennem Frankrig, og russerne havde erobret det

meste af deres land. Vi skulle til en lejr, hvorfra ingen ville blive sendt sydover, og dertil et aldeles strålende vejr. Sjællands nordkyst, en øjenlyst helt til Sjællands Odde, hvor vi tørnede sydover, mens mørket faldt på, og vi måtte underdæk.

6 mand ad gangen kunne komme på dæk på naturens vegne, 6 frivillige blev sat til at regulere det, og jeg var en af dem, og jeg forstod, at en af ministrygerne mistede en paravane, så vi måtte ankre op udfor Nyborg. Flere gange skiftede vi plads, ankrene blev halet ind og kastet igen flere gange. Det kunne være interessant at høre grunden til det.

Om morgenen lå vi ud for Agersø til solen brød frem. Ministrygerne kom på plads, og turen gik videre langs Langelands udprægede danske landskab. Stadig sydover, så langt, at vi kunne se bygninger i brand på Fehmern, derefter vestover mod Angel, hvor der også var brande at se og ikke så få spærreballoner. Videre nordover og ind i

Flensborg fjord, og vi lærte denne fjords skønhed at kende.

På kajen i Flensborg stod busser parate, og vi oplevede for første gang tysk civilbefolkning. Bilruderne blev bespyttet, og ord som »Verfluchte Dänen« og lignende haglede ned over os.

På vejen nordpå ud af byen kørte vi gennem en bred hullevej med villaer på skrænterne. **På altanen på en større rødstensvilla stod tre små piger i hvide kjoler med røde bælter og røde sløjfer i håret og vinkede til os med dannebrogssflag. Der var mere end een, som fik en klump i halsen ved det syn. Jeg har senere forgæves søgt at finde frem til den villa.**

Efter nogen tid kørte vi ind i Frøslevlejren, som svarede til forventningerne, god plads, velordnet og også her var maden god. Men 14 dage senere brød tyskerne deres løfte, og en tidlig morgen måtte 200 mand træde an til turen »unten im Reich«.

C.W. (tidligere Porta-lejren)

FORENINGERNE

Fangesammenslutningen

Mødet i november

Fangesammenslutningen afholdt bestyrelsesmøde den 23. november i Frihedsfondens lokaler med sædvanlig dagsorden.

Formanden, Villy Mørk Jensen, bød de fremmødte velkommen. Sekretæren Solveig Skjøtt oplæste derefter protokollen fra det sidste møde, hvorefter den blev godkendt.

Formanden havde derefter ordet og startede med kraftigt af pointere, at Sammenslutningens bestyrelse ikke skal blande sig i foreningernes interne forhold. Han havde modtaget en del breve fra advokater m.v. Til alt dette ville formanden sige, at vi har en bestyrelse for Bernadottegår-

den, og det var hans bestemte opfattelse, at Sammenslutningens bestyrelse ikke skulle blande sig i de forskellige udspil derfra. Det ville den valgte bestyrelse på Bernadottegården tage sig af. Det ville naturligvis ikke betyde, at vi gamle kammerater ikke ville se på forholdene, hvis de udartede sig.

Samtidig henstillede formanden til kammeraterne, at man også dér holder sammen. Selv om der er nogle, der er yngre og raskere end andre, måtte man huske på, at det dog var de ældre, der i sin tid byggede foreningerne op på grund af deres indsats og oplevelser i besættelsesårene.

Det samme gælder Frihedsfonden og Bernadottegårdene. Det havde aldrig været meningen, at det skulle

dreje sig om enkeltpersoner, men om helheden, som da vi, uanset politiske opfattelser, stod sammen mod nazismen. Det bør vi også gøre i dag, sagde formanden. - Tror I ikke, nynazisterne sidder og griner ad os, når vi nu mere end 43 år efter ikke kan forliges. Det er da lige vand på deres mølle!

Endvidere omtalte formanden, at der var udnævnt en ny bestyrelse for Frøslevlejren. Navnet er blevet »Museet for Frøslevlejren og Dansk Røde Kors Museum«.

Bestyrelsen kom til at se således ud:

Rigsantikvar Olof Olson, museumsleder Esben Kjeldbæk, Frihedsmuseet, amtsborgmester Kr. Philipsen, Bøvs borgmester, Bov kommunes kulturudvalgsformand, P. Jul Andersen samt politimester Iver Møller, Grasten.

Det må forventes, at Iver Møller som gammel fange vareretager vore interesser.

Lovudvalgets formand, Hans Andersen, redegjorde derefter for udvalgets møde den 4. november med socialminister Aase Olesen.

Kontorchef Anna-Lise Clausen udtalte, at enkerne ikke tør eller kan udfylde de nye skemaer, som er taget i brug. Det mente Solveig Skjøtt måtte være en opgave for lovudvalget at tage sig af, og foreslog Hans Andersen at lave en artikel til bladet om alle relevante spørgsmål, der har med Sikringsstyrelsens at gøre, så alle kunne læse på tryk, hvordan de skal forholde sig i de forskellige situationer, der er behov for. Det var Hans Andersen meget positiv for.

Rekreatationsfonden

Bernth Johannesson redegjorde for de penge, der var indkommet til bladet. Samtidig oplyste han, at Sammenslutningens Rekreatationsfond havde uddelt 35 bevillinger i år. I de forløbne 6 år har be-

villingerne været 23 i gennemsnit. Dags dato var der nu kr. 93.000 tilbage i fonden. - Vily Mørk Jensen forklarede, at de personer, der modtager erstatninger fra Tyskland, betaler skat efter dansk skattelov.

Derefter redegjorde de forskellige foreningers repræsentanter for de aktiviteter, som de enten havde afviklet, eller som de ville planlægge i det kommende år.

Det blev vedtaget at afholde repræsentantskabsmøde onsdag den 15. marts 1989 kl. 13 som sædvanlig i Parolesalen, Nyrupsgade 22,6., København.

Næste bestyrelsesmøde blev berammet til onsdag den 1. februar kl. 18.

Efter at man under eventuelt havde diskuteret forskellige indlæg uden at beslutte noget, erklærede formanden mødet for hævet.

Solveig Skjøtt,
sekretær

Angående ophold på en af de to Bernadottegårde er der som anført ved Socialministeriets cirkulære af 22. december 1986 om institutioner under kommunerne opfordret til, at kommunerne viser smidighed ved at »låne« pladser hos hinanden mod betaling. Jeg vil imidlertid gerne overveje at bede Kommunernes Landsforening om på ny at gøre kommunerne opmærksom på de to hjemssærlige status. Jeg bemærkede mig i øvrigt, at man fra Sammenslutningens side selv ville tage et initiativ i så henseende.

Angående ekspeditionstiden for enkesager kan jeg henvise til Sikringsstyrelsens oplysninger om, at man bestræber sig på at afgøre disse sager hurtigst muligt og i de fleste tilfælde i løbet af få måneder samt til, at Sikringsstyrelsen er imødekommende overfor forskudsbegæringer. Dette gælder i sager, hvor der har været en løbende rentteudbetaling til afdøde.

I nyoprettede sager stiller sagen sig anderledes, idet problemet jo her er at fremskaffe oplysninger til belysning af, om tilfældet henhører under loven...«

Som man kan se af brevet, imødekommer ministeren altså ikke vore ønsker.

På den anden side er svaret heller ikke ganske afvisende. Der er således efter min mening særlig grund til at hæfte sig ved udtalelsen om, at Sikringsstyrelsen bestræber sig på at afgøre enkesager hurtigst muligt, og - ikke mindst - at Sikringsstyrelsen vil være imødekommende over for forskudsbegæringer, når det drejer sig om sager, hvor der har været en løbende rentteudbetaling til afdøde.

Endvidere har vi i lovudvalget hæftet os ved, at ministeren lover ved førstkommande »særlige lejlighed« at være opmærksom på spørgsmålet om bortfald af forhøjelsen af hædersgaven ved det fyldte 67. år.

I lovudvalget vil vi derfor være opmærksom på, hvornår en sådan »særlig lejlighed« kan tænkes at indtræffe.

Hans Andersen
Formand for lovudvalget

Bogen

Mindelunden i Ryvangen

Den fortæller i ord og billeder, hvad der er sket i Mindelunden fra 1945 til i dag. Den er rigt illustreret.

Bogen koster kun 50 kr.

Fås i Frihedsmuseet, i Mindelunden samt hos Povl Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre, giro 1 00 07 80.

Der sendes kun mod forudbetaling til giro eller pr. check.

Udgivet af
Kammeraternes
Hjælpefond

Socialministerens svar på lovudvalgets henvendelse

Som I kunne læse i sidste nummer af bladet, havde lovudvalget et møde med socialministeren i begyndelsen af november måned 1988. I et forudgående brev havde vi nævnt en række punkter vedrørende erstatningslovens regler og administration, og i mødet fik vi lejlighed til nærmere at redegøre for vore synspunkter. Resultatet af mødet blev som bekendt, at socialministeren lovede at undersøge de rejste spørgsmål og derefter - når resultaterne af disse undersøgelser forelå - at ville give os et skriftligt svar.

Dette svar kom i et brev til lovudvalget, dateret den 6. december 1988. Ministeren skriver bl.a.:

»Med hensyn til spørgsmålet om bortfald af forhøjelsen af hædersbeløbet ved det 67. år blev der under mødet givet tilsagn om, at man ville se på, om forudsætningen herfor fortsat er til stede. Vi har nu

set på spørgsmålet, og det synes ikke muligt at komme igennem med en begrundelse for en regulering på nuværende tidspunkt. Som jeg nævnte under drøftelsen vil jeg imidlertid være opmærksom på forholdet ved førstkommen- de »særlige lejlighed«.

For så vidt angår beregningsgrundlaget blev der gjort rede for, at dette i samtlige erstatningssager er fastsat efter de af Socialministeriet i 1970 givne retningslinier, der var gunstigere end lovens oprindelige regler. Hvis beregningsgrundlaget skal fastsættes til maximum 8.000 kr. i alle sager, kræves der en lovændring, idet det vil være i strid med lovens grundprincip, hvorefter det er det lidte tab, der skal erstattes. En generel forhøjelse til maximum skønnes at ville medføre en merudgift på ca. 14,5 mill. kr., og jeg ser desværre ikke mulighed for at skaffe et beløb af denne størrelsesorden.

6-dages busrejse til Leipzig med besøg i Buchenwald

Tidspunkt: Afrejse søndag 18. juni 1989, kl. 10.30. Hjemkomst fredag 23. juni 1989, kl. ca. 20.30.

Afgangssted: Søndre Boulevard ved Enghave Station.

Antal deltagere: 48 personer (1 bus).

Da det har vist sig, at der stadig er interesse blandt klubbens medlemmer for en gentagelse af en »Buchenwaldrejse«, har bestyrelsen besluttet igen i 1989 at arrangere en sådan i samarbejde med 65-FERIE.

På vore rejser de seneste år har vi gjort den erfaring, at vi bør bruge lidt mere tid under rejserne, således at de ikke bliver så anstrengende. Vi har samtidig konstateret, at en mindre fordyrelse af, hvad rejsen koster, er mindre betydningsfuldt, og derfor har vi nu lavet en 6-dages rejse mod tidligere en 5-dages.

Rejsens program:

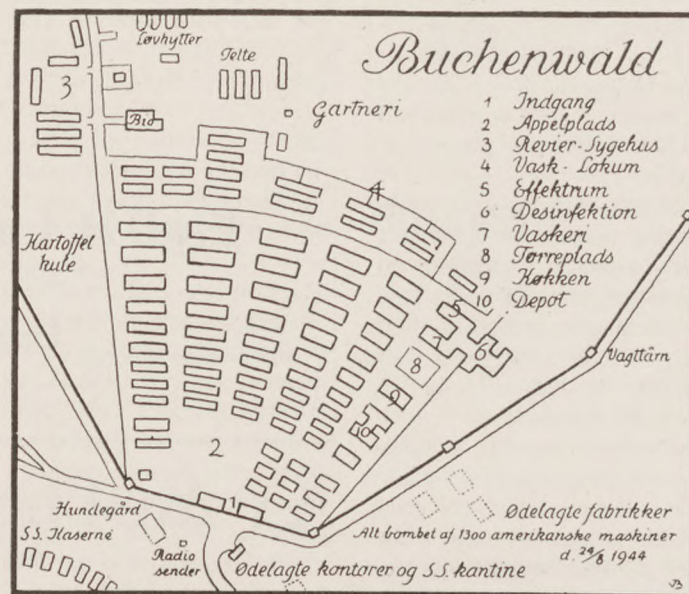
1. dag: Afrejse fra København. Forinden er eventuelle jyder/fynboer afhentet i overnatningshotellet. Undervejs til Gedser samler vi op i Roskilde, Ringsted og i Nykøbing F. Vi ankommer til Gedser Færgehavn kl. ca. 12.45. Færgen afgår kl. 13.35 til Warnemünde. Under overfarten spiser vi frokost om bord.

I Warnemünde får vi danskaltende guide i bussen og kører sydpå.

Undervejs mod Leipzig spiser vi middag, og i Leipzig indlogeres vi i hotel Merkur. Forventet ankomst hertil kl. ca. 21.00.

2. dag: Rundtur i Leipzig. Vi har danskaltende guide i bussen. Måltiderne spises i hotel Merkur.

3. dag: Heldagstur med besøg i Buchenwald. Vi starter umiddelbart efter morgenmåltidet og kører sydpå, og vi forventer at ankomme til Buchenwald sidst på formiddagen. Vi besøger mindesmærket, hvor vi lægger krans, og derefter går vi en tur i »Nationernes Gade«, inden vi spiser

frokost i restaurant Ettersberg.

Efter frokost går vi ind i lejrområdet og ser, hvad der er tilbage, og herunder besøger vi bygningen, som vi husker som »Effektenkammer«, hvor der nu er indrettet museum.

Sidst på eftermiddagen kører vi tilbage til hotel Merkur, hvor vi spiser middag.

4. dag: Udflugt til udekommendostederne i Leipzigs omegn, for de rejsedeltagere, der ønsker at deltage heri. Frokost og middag i hotel Merkur.

5. dag: Heldagsudflugt til Torgau og Wittenberg.

I Torgau mødtes de allierede tropper med de russiske tropper i april 1945. Vi besøger mindesmærket herfor og lægger blomster. Frokost spises i en restaurant i Torgau, inden vi fortsætter til Wittenberg, hvor vi besøger kirken, hvor Martin Luther virkede, og huset, hvor han boede. Vi får danskaltende guide i Wittenberg.

Sidst på eftermiddagen kører vi tilbage til Leipzig. Midt dagen spiser vi i hotel Merkur.

6. dag: Hjemrejse. Frokosten spises undervejs til Warnemünde, hvorfra færgen afgår til Gedser kl. 16.30. Vi spiser middag på færgen.

Forventet hjemkomst til København (Enghave station) kl. ca. 20.30.

Prisen for hele arrangementet, altså buskørsel, færge ud/hjem, spisning på færgen ud/hjem, ophold og fuld pension i DDR, inklusive alle forsikringer er - **inklusive visum - 2.400 kr.**, for indlogering i dobbeltværelser. **Tillæg for enkeltværelser 600 kr.**

Tilmeldingspapirer og giroindbetalingskort fås ved henvendelse til klubbens sekretær: Georg Andersen, Kongshaven 42 A, 2500 Valby, telefon 01-17 47 88.

BUCHENWALD
19 SEPTEMBER
KLUBBEN

Da vi bestemt regner med, at vi kun kører i én bus med 48 personer, er det selvsagt således, at de første 48 personer, der melder sig til, og som indbetaler for rejsen, er sikre på at komme med. Vi må sikkert samtidig håndhæve, at rejsen fortrinsvis gælder for medlemmer med nærmere pårørende, men skulle der blive enkelte pladser, der ikke besættes af medlemmer med pårørende, er kammerater fra andre fangeforeninger velkomne. Vi hører gerne fra sådanne.

PS. På grund af et særligt arrangement, kan vi atter i år tilbyde vore medlemmer med nærmeste pårørende, som bor vest for Storebælt, at rejse til København umiddelbart før rejsen, og rejse hjem umiddelbart efter rejsen, samt få hotelovernatning i København i samme forbindelse, hvis man ikke har anden mulighed for overnatning, alt sammen uden ekstra vederlag.

BESTYRELSEN

Torgau ligger 50 km NØ for Leipzig. Lige efter krigens afslutning hilste soldater fra USA og Sovjet hjerteligt på hinanden.

Medlemsaften med damer

Buchenwaldklubben afholder medlemsaften med damer torsdag den 9. marts 1989 i kantinen Mitchellsgade 19,5, København V.

Vi samles kl. 18 om et fællesmåltid, bestående af »Kaptajnens gryde« (sammenkogt ret med kartoffelmos), herefter kaffe og kringle.

Kuvertpris 60,- kr.

Drikkevarer kan købes til moderate priser.

Da disse linjer skrives, arbejder vores festudvalg endnu med at skaffe en god underholdning til aftenen, men man er ikke nået til et endeligt resultat, så derfor må vi afvente, hvad det bliver. Lad det derfor blive en overraskelse.

Tilmelding til aftenen er nødvendig, og den sker ved på girokonto 6 17 60 03, Buchenwaldklubben v/Ernst Steen, Vendersgade 6-4., 1363 København K., at indbetale beløbet for deltagelse, **senest den 1. marts 1989.**

BESTYRELSEN

Ande-og Flæskespillet

Igen i år havde vi den glæde, at vore medlemmer mødte talrigt op til vores ande- og flæskespil onsdag den 30. november 1988, på politistationen Bellahøj. Vi var ialt 178 personer, hvilket er rekord til spillet, og det er vi meget glade for.

Spillelysten var stor, og de mange meget fine gevinster blev rimeligt fordelt med »fuld gevinst« til alle, der havde banko i det ordinære spil. I lotteriet var købelysten stor, og samtlige lodder blev revet væk på rekordtid.

Vi vil her benytte lejligheden til at takke alle, der på en eller anden måde har givet håndarbejder og andre ting, der alle blev brugt som lotterigevinster eller som sidegevinster i andespillet.

Konklusionen af aftenen må være, at den blev en succes, alle hyggede sig i kammeratligt lag.

Vi takker hjerteligt, fordi I mødte så talrigt.

BESTYRELSEN

Vi gav hinanden det løfte, at mindes og ære dem, der døde for det, vi ville og ikke kom med os hjem.

Vi lovede, at vi ville række deres kære en hjælpende hånd, og derfor dannede vi dengang Kammeraternes Hjælpefond.

Eigil H. Larsens Eftf.

v/ P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandstræde 11
(v/ Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telf. 01 11 07 87

A·P·MØLLER

På de syv have -
under den syvtaakkede
stjerne

MÆRSK

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Årsmødet 1989

Årsmødet finder sted i feriehjemmet på Kegnæs lørdag/søndag den 29./30. april. Om søndagen besøges de områder, hvor KZ-lejrene i Ladelund og Schwesing/Husum lå.

Forretningsudvalget holder møde om fredagen. Af praktiske grunde er det årlige møde i det fælles bladudvalg henlagt til Kegnæs.

Som man måske vil erindre, var besøget i Ladelund/Schwesing også på programmet sidste år, men det blev ikke gennemført, da den hyrede rutebil fik alvorlig motorskade en del km, før man nåede lejren.

Eventuelle forslag, der ønskes drøftet på mødet, skal i god tid før mødet fremsendes til fondens formand.

F-k.

Kegnæs 1989

Det har været svært at fordele pladserne på Kegnæs i år. Der var 44 ansøgere til de 7 sommerferieuger.

Det samlede antal ansøgere var 85, hvoraf 43 fik plads i huset. Ugerne fra nr. 47 og året ud er stadig ledige (24/1).

Af de 43 tildelinger var 21 nye, der aldrig har været på Kegnæs før.

Beboerne er fordelt således:

28 KZ-fanger
5 danske fængsler/lejre
6 langtidsillegale
1 allieret tjeneste
2 tyske tugthuse
1 enke efter KZ-fange

Vi huser i år ialt 247 personer.

Antallet af ansøgninger ligger i år knapt 40% højere end i 1988.

Preben Feddersen

ERHVERVSHÆMMEDE

Fredericia:

Kammeratskabsaften

Torsdag den 10. november samledes 31 deltagere i Kolding til vort månedlige kammeratskabsmøde. Efter at den medbragte mad var sat til livs viste Hans Christian film fra årets Neuengammetur, ledsaget af forklaringer. Til kaffen gik sludderen hygge-

ligt, til Jeise kl. 22 sagde tak for en god aften.

Decembersamvær

Onsdag den 7. december havde pigerne pyntet smukt op i vores hyggelige lokaler og smurt fade med smørrebrød. Nervøsiteten var stor: havde vores forventninger om deltagertal været for store? Men snart vendte stemningen sig: Bare der nu er plads og mad nok, efterhånden som antallet af kammerater steg til 46.

Aftenen forløb hyggeligt. Kolding-mændene var kommet med en masse dejlige pakker, som ved lodtrækning blev fordelt mellem pigerne. Over kaffen, småkagerne og knaset gik snakken lystigt. Kl. 21.30 serveredes gløgg og æbleskiver, mens Graven-gaard havde en del pakker på auktion. Det indkomne dækkede sammen med kaffekassen aftenens trakterement, så disse blev gratis.

Ved opbruddet kl. 22.30 blev Graven-gaards smukke dekorationer sindrigt fordelt.

Odense:

Besøg i Auschwitz og Stutthof

Mandag den 24. april starter en bus kl. 9 fra P-pladsen ved rutebilstationen i Odense.

Turen går i en luksusbus, beregnet til langture, over Fyn med opsamling ved Fredericia banegård.

Man bor på hotel i Polen gennem tre nætter med hel-dagstur til Auschwitz-lejren, hvor der bl.a. vises en film om livet i lejren. Fredag besøges Stutthof-lejren.

Den 6-dages busrejse koster 2.850 kr. incl. morgen- og aftensmad. Rejsen er tilrettelagt og ledes af Evald Lægteskov, der er formand for Sachsenhausen-foreningens Odense-afdeling. Den gennemføres i samarbejde med Gislev-rejsers afdeling i Odense, og dertil skal et depositum på 300 kr. indbetales senest den 20. februar. Medlemmer af andre foreninger er også velkomne.

Aalborg:

130 til 25-års jubilæet 19. november

Jeg har fået talrige opringer og mundtlige beretninger, der kan bekræfte, at vi har gjort det igen - vores 25 års jubilæumsfest i Lejbjerg-centret blev alle tiders fest.

130 var vi samlet - medlem-

mer og gæster. Ved ankomsten så man, at festudvalget virkelig havde gjort noget ud af borddækningen. Der blev serveret en dejlig middag med tilhørende vine. Vi havde gæster fra Frihedsfonden, Sikringsstyrelsen og Socialforvaltningen samt fra flere fagforeninger.

Der blev i aftenens løb sagt mange pæne ord om vort virke, og dejlige gaver fik vi. Stemningen skal man have oplevet, den kan vist ikke overføres med ord, men god var den.

Mange af vores til daglig ikke alt for friske medlemmer lavede op i muntert samvær, og dansen gik til kl. 1.

Endnu en gang må vi takke festudvalget for en god fest, og til jer, der ikke var med, kan jeg kun sige, vi prøver igen i maj 1989.

Børge Jensen

Af jubilæumssangen klipper vi dette vers:

Vore medlemmer for alle vinde spredt er over alle jydsk land, men vi kan dem altså osse finde overalt i verden li'sådan. England, Afrika - Australien levte li'som USA og Canada med i klubbens liv, og de har skrevet hilsener og guld der falder af.

Videofilm om Stutthof

Ved generalforsamlingen omtalte oplysningsudvalget ved Olaf Redder, at det havde været udvalgets formål, at der skulle foreligge noget materiale, der kunne bruges i skolerne til undervisning om besættelsestiden for de kommende slægter.

Til dette formål har Aalborg kommunes skoleforvaltning ladet fremstille en videofilm om KZ-lejren i Stutthof. Desuden er der optaget et lydbånd af Peter Juhl Hansens foredrag om arbejdet i modstandsbevægelsen samt hans eget om KZ-lejrene.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Hjemmeværnet ønskes hjertelig tillykke med de 40 år den 1. april 1989

Landsforeningen Gestapofangerne

Landsstyrelsen v/ Axel Lauritzen, formand

På bustur

I dagene 9.-11. december 1988 var Landsforeningen Gestapofangerne, Sjællandsafdelingen, på bustur til Tyskland.

Med 40 deltagere fra det meste af Sjælland (fra Hundested og Espergærde til Køge og Vordingborg) gik turen den 9. kl. 15 fra Ingerslevsgade over Sjælør Boulevard, Rødby og Puttgarden med ankomst kl. 22.30 til Ostseebad Damp (et kæmpemæssigt sports-, kur- og ferieetablisement, hvor man kan dyrke næsten alle former for idræt), og fik udleveret værelsesnøgler og en mappe med bl.a. adgangskort til bølgebade, sauna og solarium. - Alle gik ret hurtigt til ro. Det er trættende at være 8-10 timer undervejs.

Efter et godt morgenmåltid gik turen den 10. til Slesvig, hvor der var afsat et par timer til indkøb eller andet. Det blev indkøb.

Om aftenen var der stor middag med efterfølgende dans til musik af et udmærket orkester.

På den sidste dag var formiddagen til fri disposition, hvilket nogle benyttede til at tage en tur i svømmehallen, hvor vandet med jævne mellemrum blev sat i kraftig bevægelse med ret høje bølger til følge - ret så fornøjeligt.

Fra kl. 11-13 var der det helt store kolde tag-selv-bord med både lunt og varmt, og kl. 13.30 gik vi til bussen og returnerede til mødestederne.

De gjorde det igen - Sjællandsafdelingen. Alt var, som det skulle være. Denne tur var igen et af Jens'es og hans medhjælperes succesrige arrangementer. Nå - en del af succes'en skyldes nok også det gode kammeratskab, der

hersker, også i denne forening. Formanden henviste til, at det var skabt under krigen og ikke var blevet ringere med årene.

Når man så tænker tilbage på turen, rinder der nogle navne i hu, f.eks. Klabaute-mann, hvor vi boede, Schwan-sen Stube, hvor vi spiste, og Pyramiderne m.m.

Tak for en god tur.

Fr.Hx.

Besøg på Bernadotte- gården i Roskilde

Det var en veloplagt samling af Gestapofangerne, som 28. november slog sig ned i Bernadottegårdens spisesal for at holde julefest. Formand Solveig Skjøtt bød velkommen, og man gik til bords til en pragtfuld middag på de fint dekorede borde. Det er ikke bare *maden* som sådan, som det dygtige køkkenperso-nale har ære af, det er også *måden*, der gør disse sammenkomster så dejlige at huske på.

Kammerater fra beboernes kreds var med. Vi traf blandt andet den tidligere formand for de københavnske malere, Kaj Lyng, og genopfriskede minder fra før og under besættelsestiden, hvor kammerater fra denne fagforening gjorde en indsats, som stadig huskes, og vi mødte en anden kammerat fra datiden, Robert Mangård, som tog ordet

og siden sang smukt og gri-bende.

Man burde jo ikke tale om mad, når man er til bords - på den anden side er det jo lige det vi altid gør i dette land, så på et tidspunkt måtte vi med almindeligt bifald hædre øko-noma Kirsten med tak og ga-ve. Det kan bevidnes, at hun med rette er blevet tildelt ud-mærkelse af det førende fran-ske Gastronomiske Akademi, uanset at hun ikke har den faglige uddannelse som kok.

Ved kaffen takkede vi An-na-Lise Clausen, Frihedsfon-den, for godt arbejde i de gamle fangers og modstands-folks »sager« (hvoraf der jo endnu er adskillige uafgjor-te), og der var tak og gave med blomster og julekonfekt til hende og til kontorets utrættelige »Søster« Lærche, som vi jo alle kender.

Siden fulgte amerikansk lotteri med fine præmier, og hvad mere? Jo, der var mere kaffe og øl og vand til tørstige og hyggesnak samt dans til den udmærkede pianist Bjar-ne Nielsens hammondorgel, indtil vi alle henad 23 brød op efter en behørigt fejret »for-jul«.

H.Th.

NEUENGAMME

Løsning forude!

På 50 års-dagen for de før-ste KZ-fangers ankomst fra Sachsenhausen til Neuengamme havde Amicale Internationale de Neuengamme foretræde for Senatoren for Justitz i Hamborg.

Amicalen var repræsente-ret af præsidenten Madame René Aubry, og generalsek-retær Frit Bringmann samt vicepræsidenterne Jan Eve-raert, Belgien, Villy Mørk Jensen, Danmark, Emil La-katos, Ungarn, og Jean le Bris, Frankrig.

Emnet var en påtænkt til-bygning til fængselsafdelin-gen i Neuengamme.

Under samtalen lykkedes det at opnå et tilsagn om, at nybygningen i stedet søges placeret på den anden side af vejen. Dette skulle være det første skridt mod at hindre en videre udbygning på lejrom-rådet, som det blev meddelt på et efterfølgende presse-møde.

I tilslutning til besøget hos senatoren afholdtes den 10. december et møde i »Curio-huset« med deltagelse af bl.a. den danske og den franske generalkonsul og i øvrigt med mange yngre deltagere.

Den 11. december var der møde i Hamborgs institut for Videnskab og Kultur. Her deltog tidligere fanger og em-beds mænd fra kultursenatet og fængselsvæsenet samt re-præsentanter for en del af de

firmaer og myndigheder, der under krigen havde beskæfti-get fanger.

Den danske konsul Ruth Mathiassen deltog i dette mø-de.

Der var barske indlæg om-kring udbygningen af fængs-let. Den danske Neuengam-meforening havde allerede den 3.8.1988 protesteret over for Hamborgs borgmester.

Det var da også indtrykket fra mødet, at de mange uden-landske henvendelser havde gjort indtryk, og det er nu vort håb, at det lykkes i senatet at samle flertal for, at byggeriet sker på den anden side af ve-jen.

Villy Mørk Jensen

MINDEORD

Holger Thorsøe

Købmand Holger Thorsøe blev 77 år. Han var født i År-hus og kom i begyndelsen af 1930'rne til Sønderborg som lokal repræsentant for blandt andre Spritfabrikkern, C.W. Obel og Odense Vinkompag-ni.

Han var en central person i kampen mod besættelses-magten i Sønderborg, endnu før modstandsbevægelsen blev organiseret. Han blev

medlem af byledelsen og blev arresteret af Gestapo.

Han blev ret tidligt medlem af bestyrelsen for Kammera-ternes Hjælpefond. Han var altid et opmuntrende ele-ment i forhandlingerne, og da KH den 7. april 1951 af sogne-præst N.J. Madsen, Sønder-borg, købte det nuværende feriehjem på Kegnæs, var han en varm fortaler for købet, og han viste også derefter en ak-tiv interesse for feriehjem-met.

Foreningens nytårshilsen

Ved en højtidelighed i Frihedsfondens lokaler den 11. januar 1988 overrakte Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme foreningens statuette til fhv. m inister Arne Melchior.

Formanden for Neuengamme foreningens rekreations- og hjælpekasse til fordel for frihedskampens ofre Jørgen Lind rettede i en tale til Arne Melchior en tak for den hjælp, Melchior som minister havde været ved udstedelsen af særfrimærket udsendt den 2. maj 1985 i anledning af 40 året for Danmarks befrielse med en overpris på 50 øre til fordel for frihedskam-pens ofre og deres minde.

På billedet ses landsforeningens formand Villy Mørk Jensen ved over-rækkelsen af æresstatuetten til Arne Melchior. (Foto: Polfoto)

Det nyeste foto fra St. Thomas. Til v. Holger Thorsøe. Ved hans side hustruen Alma Thorsøe. Forrest ses Holger Thorsøes moder, der i en alder af knap 100 år var på besøg hos sønnen. Fotoet tilhører sønnen Flemming Thorsøe, Sønderborg.

Han var med til at opbygge frihedsafdelingen på museet på Sønderborg Slot.

I midten af 60'erne slog han sig ned på St. Thomas, hvor han indtil for få år siden drev en forretning med blandt andet dansk kunsthåndværk.

Han og hans amerikansk-fødte hustru var ivrige medlemmer af Dansk-Vestindisk Forening og glædede sig over de mange besøg af danske

venner og bekendte i forretningen og i hjemmet på De vestindiske Øer.

F-k.

Vilhelm Andersen

Vilhelm Andersen, Silkeborg, blev 81 år.

Under besættelsen var han aktiv i modstandsbevægelsen, hvad der kostede ham et års

ophold i Vestre fængsel. Efter besættelsen blev han rejsesekretær i DKPs distrikter i Vejle og Skanderborg amter. Fagligt virkede han desuden i flere år som bestyrelsesmedlem i Arbejdsmændenes Fagforening i Silkeborg.

Vilhelm Andersen skrev i 1958 en lille bog om sine erindringer i modstandsarbejdet, »...efter bedste evne«, og han var i det hele taget livet igen aktiv på mange fronter.

Illegal karikatur af Hitler og Göring.

Illegal karikatur af Hitler.

Herluf Bidstrup

Tegneren Herluf Bidstrup blev 76 år.

Han begyndte sin karriere

som »rød tegner«, da han i 1936 lavede en række karikaturer af Hitler i tidsskriftet »Kulturkampen«.

Herluf Bidstrup gik på

Kunstakademiet i København fra 1931 til 1935 samtidig med bl.a. Asger Jorn og Richard Mortensen, men han valgte ikke som de den etab-

Illegal tegning af nazipartiets valgnederlag i 1944.

Illegal karikatur af Fritz Clausen, da han meldte sig til Østfronten.

lerede kunstverden. Han ville være satiriker. Allerede i sine meget unge år understregede Bidstrup, at han ikke blot ville være en »morsom« mand.

- Men det er jo sådan i Danmark, at her må satire ikke være alvorlig. Jeg er blevet bebrejdet, at jeg var for alvorlig, men jeg laver nu tingene, som jeg følger, de bør laves, sagde Bidstrup i et fødselsdagsinterview i »Politiken«, da han fyldte 60 år.

Herluf Bidstrup blev født i Berlin, og her voksede han op. Hans forældre var klart anti-fascistiske. På cykelture gennem Nazi-Tyskland gjorde det et voldsomt indtryk på ham på nært hold at se forherligelsen af SS og SA, jødehetzen med skilte ved biograf og parkanlæg: Jøder er uønskede.

Han tegnede under besættelsen til flere illegale, stencilerede blade i Nordsjælland. Også en serie illegale postkort.

Såvel hans illegale skitser som de legale blev samtidig en vurdering.

De tegninger, vi gengiver her, er hentet fra Allan Fridericias bog »Den illegale BID«.

De to bøger: »Bidstrup. Tegningen gennem 50 år« og »Bid og Vid af Bidstrup« indeholder et stort udvalg af hans tegninger. De er begge udgivet af forlaget Tiden.

Hans produktion blev overordentlig stor, og den vurderes højt af mange kritikere.

F-k.

Bent Engel Jensen

Fhv. sognepræst Bent Balslev Engel Jensen, Norddalsparken 60, Esbjerg, blev 75 år.

Bent B. Engel Jensen, som var fra Øster Nykirke, blev cand.theol. i 1938 og var herefter ansat ved Det københavnske Kirkefond som hjælpesekretær. Senere var han hjælpepræst ved Grøndalskirken i København og sognepræst i Ranum-Malle pastorat ved Løgstør, inden han vendte tilbage til Det køben-

Her holdt Ranum-konventet sit stiftende møde. Ranum ligger lidt syd for Løgstør.

havnske Kirkefond, hvor han var landssekretær indtil 1952, da han igen blev sognepræst - denne gang i Randers. I 1969

flyttede Bent B. Engel Jensen til Grindsted som sognepræst, og her arbejdede han, indtil han i 1980 lod sig pen-

sionere og flyttede til Esbjerg.

I Ranum blev han altid kaldt Engel, med tryk på første stavelse. Han åbnede sit hjem for Ranumkonventet den 10.-11. marts 1945. Der deltog 36 især fra Nordjylland, og selv om deltagerne kom fra ret forskellige grupper, var folkene fra Dansk Samling klart i overtal.

Mødedeltagerne kendte på forhånd datoen for mødet, men de fik først kendskab til mødestedet på selve dagen, og for ikke at vække opmærksomhed ankom de en eller to ad gangen.

Toldstrup fik her talt ud med sine folk, og det, at ingen røbede, at der var usædvanlig mange gæster i præstegården de nævnte dage, fortæller noget om sognets loyalitet.

Efter befrielsen fortsatte konventet med årlige stævner, hvor varierede emner blev taget op. Det sidste stæвне blev holdt i 1971.

F-k.

Markus K. Kofoed

Forhenværende sognepræst Markus K. Kofoed, Aa-

benraa, blev 88 år. Han voksede op i Knudsker på Bornholm og tog teologisk embedseksamen i 1924.

Efter i en årrække at have været landmand blev han ansat som højskolelærer på Askov fra 1929 til 1931, hvorefter han blev sognepræst i Sparkjær ved Borris i Sønderjylland.

Under Anden Verdenskrig måtte han flygte med familien til Sverige umiddelbart før Gestapo bankede på døren. I Vestsverige blev han præst for de danske flygtninge, og han vendte tilbage som feltpræst ved Den Danske Brigade.

I oktober 1969 trak han sig tilbage fra præstegerningen i Aabenraa.

Agnes Olsen

En plads i vores kammeratskabskreds er blevet tom: Agnes Olsen, bedre kendt som Grethe, er ikke mere. Grethe sov stille ind 2. januar efter et svært sygeleje.

Vi vil savne Grethe, der har været med fra foreningens start. Stille og uden store ord var Grethe en trofast deltager i vore tirsdagstræf, altid parat

Sognepræst Bent Engel Jensen

til at række en hjælpende hånd, hvor det var nødvendigt, altid smilende og glad.

Grethe Olsen og hendes mand Christian var aktive i hjælpen til tyske flygtninge i 30'erne og 40'erne. De havde bl.a. et værelse stående til de tyske flygtninge. Her boede i lange perioder (også under krigen) »Evald«.

Modstandsarbejdet og forbindelse til de tyske flygtninge kom til at koste Christian 5 års tughus i 1942, og Grethe fik det sociale systems velsignelse at føle. Alene med 3 små børn måtte hun jo søge hjælp. Det blev hårdt de første par år, Grethe fik eftertrykkeligt at vide, at da hendes mand havde deltaget i modstandsarbejdet og var idømt fængselsstraf, var han kriminell, og Grethe havde derfor ikke ret til hjælp, det eneste kunne blive fattighjælp.

Grethe klarede sig igennem sammen med andre, der også havde mistet deres forsørger på grund af modstandsarbejde; men der var heldigvis mennesker, der på forskellig måde trådte til, hvor det offentlige havde mistet deres danskhed.

Grethe har været enke i flere år og nød godt af erstatningsloven.

Vi vil savne dig Grethe.

Jeise - Lilly

Knud Schiellerup

Provst Knud Schiellerup, Risskov, blev 75 år. Han startede efter sin eksamen i 1937 som præst og lærer i Gentofte, men fra 1939 til sin afgang i 1977 var han sognepræst i Elev og Elsted ved Århus. Fra 1971 til 77 tillige provst for Århus nordre provsti.

Både han og hans i 1982 afdøde hustru var kendt for en usædvanlig grad af hjælpsomhed og social forståelse. Det gjaldt børneværn, mange slags undervisning, husly og mad til alle slags mennesker. Efter Ungarns opstand i efteråret 1956 tog præstefamilien straks et antal flygtninge til sig. For nu at nævne et eksempel.

Under besættelsen var han aktiv i modstandsbevægelsen, og ofte fandt ledende modstandsfolk husly i præstegården. Efter besættelsen var han i øvrigt to år feltpræst ved Den danske Brigade i Nordtyskland.

Johs. Rasmussen

BØGER

Vestallierede luftangreb i Danmark under 2. verdenskrig

Henrik Skov Kristensen, Claus Kofoed, Frank Weber: *Vestallierede luftangreb under 2. verdenskrig*. 861 sider, pris 598 kr. (rigt illustreret).

Aarhus Universitetsforlag.

Tre forskere fra Aarhus Universitet har kulegravet emnet, og det er der kommet et 2-binds værk ud af på ialt 861 sider og med 400 illustrationer.

I luften rasede 2. verdenskrig over danskernes hoveder, og det medførte, at hundreder af canadiske, amerikanske, britiske og newzealandske flyvere mistede livet i kampene mod det tyske jagerforsvar. Her var hovedbasen Karup.

Stoffet er samlet i tyske og britiske arkiver så grundigt, at man gennem bogen er i stand til at følge operationerne sekund for sekund. Arkivernes oplysninger er sammenholdt, og de fortæller i mange tilfælde, at bomberne faldt 30-50 km fra det sted, briterne havde rapporteret. Angrebene blev som regel foretaget fra stor højde og under skydække.

Undersøgelserne vurderer jernbanesabotagen højt, og siger lige ud, at de forsinkede tyske troppetransporters ankomst til indskibningshavne i Norge og specielt den videre transport efter ankomsten til danske havne. Der er altså her tale om en helt anden vurdering end den, Aage

Vi modtager gerne klip fra andre blade, aviser og tidsskrifter, men husk at skrive dato, årstal og bladets navn.

Trommer fremsatte i sin doktordisputats i 1971. – Det kunne altså nytte.

Britiske angreb på danske fabrikker var ret få, og vi får i bogen at vide, at englænderne vurderede, at deres produktionsmængde var så lille, set i den store sammenhæng, at man ikke ville ofre angreb på dem. En anden forklaring kan ligge i, at danske sabotører jo tog sig af den side af sagen.

Man imponeres over den grundighed, der bærer værket. Arbejdet har givetvis stået på gennem flere år.

F-k.

For Danmarks frihed og Polens ære

Georg Nellesmann:

For Danmarks frihed og Polens ære. Den polsk-engelske efterretningstjeneste i Danmark 1940-45.

Foreningen Frihedsmuseets Venner's Årsskrift 1989.

109 sider, rigt illustreret. Pris kr. 58,- + forsendelse.

Den polsk-engelske organisation, som bogen handler om, er hidtil stort set kun omtalt i bisætninger i den danske besættelsestids-historie på trods af, at det var en af de første modstandsorganisationer i Danmark. Grunden til den blev faktisk lagt af de polske diplomater, som sad i København efter at Polen, men for Danmark, blev besat.

Medlemmerne blev i første omgang rekrutteret blandt efterkommere af de polske landarbejdere, som indvandrede ved århundredets be-

gyndelse, og som var organiseret i polske foreninger med egne skoler. Der var tale om en efterretningstjeneste, som også organiserede en hemmelig rute gennem Danmark for polakker, som undslap krigsfangenskab og søgte til England via Sverige og for kurerer, som skulle til Polen.

Bogen er, i modsætning til så megen anden besættelsestids-historie, ikke personcentreret, men prøver i stedet at vise, hvordan en sådan organisation rekrutterer medlemmer og organiserer sig samt naturligvis, hvordan den arbejder. Fra at være en lille gruppe af polsk oprindelse eller med kontakter til Polen, som rapporterer, hvad man finder må være af interesse, udvikler den sig til en polsk-dansk organisation, som gennem Holger Danske, Studenternes Efterretningstjeneste og Hjemmefronten får kontakt også til hærens underofficerer og søværnets telegrafister, og som modtager bestillinger fra London på, hvad man ønsker oplysninger om.

Bogen bygger på interviews og korrespondance med 51 veteraner fra arbejdet under krigen og med ledende danske efterretningsofficerer (Lunding, Truelsen og Mørch), som har haft kendskab til »polakernes« arbejde samt på et arkiv, der indeholder kopier af det, man sendte til Stockholm i 1945.

Bogen er letlæst, ikke mindst fordi dokumentation og længere redegørelser er gengivet i bilagene. Den er gennemillustreret med faksimile-gengivelser af kortskitser, rapporter, radioinstruktioner og fotografier af de mere kendte af aktørerne - dem, som ligger i Ryvangen.

Vil man vide noget om navne, kan man gennem noterne finde frem til dem i listen over interviewede og arresterede, som alene omfatter 34, hvoraf de 6 omkom, de fire i fængsel eller koncentrationslejr, de to i ildkamp under anholdelse.

Bogen kan fås ved henvendelse til Frihedsmuseets Venner's Forlag, Churchillparken 7, 1263 København K. Giro nr. 14 12 167.

Pigtraad-Gestapofang

Nummer 1. Februar 1989

SV BERTELSEN

SAXILDS ALLE 9
4500 NYKØBING SJ

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Villy Mørk Jensen, Sjørringvigvej 6, Sjørring, 7700 Thisted. 07 97 12 71.
Skr.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose.

Kass.: Bernth Johannesson, Jacobysallé 16, 2th., 1806 Frederiksberg C, 01 31 86 86.
Bestyrelse: Villy Karlsson, Helge Kierulff, Hans Andersen, Else Drejer, Birgit Fischermann, Ove Laursen, Peter Møller Madsen, Erik Jensen, Birgit Lærche, Lilian Olsen og Jacob Jensen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev 03 86 55 59.

Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6, 1363 København K 01 12 85 95.

Sommer: Møststien 6, Vester Lyng, 4500 Nykøbing S. 03 41 01 20.

Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense. 09 12 71 99.

Århus: Fmd.: Knud Andreasen, Brønshøjvej 11, Hyllested, 8400 Ebeltoft. 06 33 60 61.

Kass./skr.: Arnold Sejerssen, Jægergårds-
gade 138, 2., 8000 Århus C. 06 13 07 65.

Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000 Aalborg. 08 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: Poul Nielsen, Bavnebjergspark 6, 3520 Farum. 02 95 22 08.

Kas.: Ernst Nielsen, Firkovvej 42, 2800 Lyngby. Giro 6 45 87 18. tlf. 02 87 09 58.

Socialsekretær: Otto Laugesen, Snerlevej 27, 7900 Nykøbing Mors. 07 72 02 27.

LANDSFORENINGEN

ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Kst. fmd.: Bernth Johannesson, Jacobys Al-
lé 16, 2.th., 1806 Frederiksberg C. 01 31 86 86.

12.
Kass.: Richard Tue Andersen, Randersvej 75, 8200 Århus N. 06 16 92 42. Giro 5 43 27 23.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Johan Kanding, Smedetoften 38, 2400 Kbh. NV. 01 10 61 49.

Socialsekr.: Kaj Wadsbach Pedersen. Træf-
tes på kontoret: Kongevejen 252, 3.sal, 2830 Virum. 02 85 58 98. Giro 8 81 17 88. Tirsdag
og torsdag 9-13. Juleferielukning: 16/12 88 -
5/1 89.

Esbjerg afd.: Fmd.: Viggo Hansen, Palna-
tokes Alle 19, 6700 Esbjerg. 05 14 27 58.

Kontor: Centret, Skolegade 54, 6700 Es-
bjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Syddstjysk afd.: Fmd.: Jens Jac. Jensen,
Ullerupdalvej 217, 2., 7000 Fredericia. 05 92 54 57.

Kontor: Vendersgade 30,1 tlf. 05 93 29 73,
åbent tirsdag 14-16.

Socialsekretær: Kai Ibsen, Skovparken 38 B,
6000 Kolding. 05 52 82 43.

Kolding: Kontor: Koldinghus, Staldgården.
Åbent 2. og 4. torsdag kl. 14-17. 05 53 18 84.

Odense afd.: Kontor: Giersingvænget 24,
5220 Odense SØ, tlf. 09 15 98 27. Åbent hver
torsdag kl. 9.30-12.

Fmd.: E. Giersing, L.A. Ringsvej 92, 5230
Odense M, tlf. 09 14 27 16.

Socialsekretær: Richard Andersen, Gier-
singvænget 24, 5220 Odense SØ. 09 15 98 27.

Kass.: Ruth Giersing, L.A. Ringsvej 92, 5230
Odense M, tlf. 09 14 27 16.

Syddfyns afd.: Louis Artéll, Brændeskov-
vænget 7 B, postbox 251, 5700 Svendborg.
09 22 37 00.

Aksel Jørgensen, Vornæsvej 33, 5700
Svendborg. 09 54 12 29.

Sjællands afd.: Ove Laursen, Moseskræn-
ten 3, Ganløse Bund, 2760 Måløv. 02 18 30 46.

Aalborg afd.: Fmd: Børge Dahl, Herskind-
sgade 9, 9000 Aalborg, 08 12 84 92.

Kontor v/ Børge Jensen, Østerbro 38, 9000
Aalborg. 08 12 16 19. Åbent tirsdage 10-12,
torsdage 10-17. Åbent for kammeratligt sam-
vær torsdag 14-17.

Århus afd.: Alfr. Bertelsen, C.F. Jessensvej
1, Århus N. 06 16 63 18.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200
Århus N. 06 16 63 18 i åbningstiden: Tirsdag
og torsdag kl. 10-12.

LANDSFORENINGEN

GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Axel Lauritzen, Lundtofteparken 42,
2.tv., 2800 Lyngby. 02 88 12 42.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62,
8900 Randers, tlf. 06 42 69 61.

Randers afd.: Fmd.: Frode Greve Rasmus-
sen, Lyngdalvej 18, 8500 Grenå. 06 30 90 76.

Kass.: Ejnar Hulten, Møllevej 69, Hornbæk,
8900 Randers. 06 41 81 81.

Sjællands afd.: Fmd.: Jens Thomsen,
Skottegården 15, 2770 Kastrup. 01 50 48 61
og 01 50 09 70.

Kass.: Jørgen Kaufmann, Th. Philipsensvej
2, 2770 Kastrup. 01 50 30 38.

Århus afd.: Fmd. Edith Johansen, Hou-
gårdsvej 58, II, 8220 Brabrand. 06 26 15 19.

Kass.: Elisabeth Thorsen, Irisvej 2, 8400
Ebeltoft. 06 34 17 82.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500
Lille Værlose. 02 48 56 74.

Kass.: Salle Fischermann, Bernstorffsvej

155, Ilth., 2820 Gentofte. 01 64 51 74.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjørlø Boule-
vard 12, 2.tv., 2450 Kbh. SV. 01 16 60 98.

Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernvej 24,
8270 Højbjerg. 06 27 23 47.

HORSERØD

Fmd.: Villy Karlsson, Toftekærsvvej 116, 2860
Søborg. 01 69 86 62.

Kass.: Kaj Birkemose Petersen, Gl. Køge
Landevej 251B, I-dør 2., 2650 Hvidovre. 01
49 20 62.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Villy Mørk Jensen, Sjørringvigvej 6,
Sjørring, 7700 Thisted. 07 97 12 71.

Kass.: Søster Lærche, Immerkær 25, 2.tv.,
2650 Hvidovre. 01 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensadt, Carlsgade 5, 5000
Odense C. 09 12 79 08.

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Søgård, Amerikavej, 7.4. th.,
1756 København V. 01 23 02 14

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22,
5000 Odense C. 09 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128,
5240 Odense NØ. 09 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bag-
sværd. 02 98 11 77.

Kass.: Ingeman Berthelsen, Landlystvej 72,
2650 Hvidovre. 01 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Fischermann, Toftekærsvvej 28
C, 2820 Gentofte. 01 65 82 12.

Kass.: Herman Ebstein, Gerlevvej 15, 2700
Brønshøj. 01 28 27 15.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12
senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt
by. Henv. til: De Erhvervshæmmede Fra Fri-
hedskampen, Skovvangsvej 220, 8200 År-
hus. Telefon 06 16 63 18, kl. 10-12. Mandag -
torsdag. Ansøgning om ophold i højsæso-
nen skriftligt senest den 15. februar.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjelpe-
fond. Se øverst bladets side 2.

»Nors Hovedgård«: Selvejende institution.
12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors,
7700 Thisted. Henv.: Alex Bindeballe, 07 98
11 95.

Smidstruphytten: Ejers af Foreningen af
Gestapofanger fra Besættelsen. 4 senge.
Henv. til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128,
3500 Lille Værlose. 02 48 56 74.